

Protokoll fört vid enskild föredragning

Regeringskansliet

Enheten för rättsliga och internationella frågor, Rk1a

Beslutande

Vicepresident

Harry Jansson

Föredragande

T.f. rättsrådgivare

Rasmus Lindqvist

Justerat

Omedelbart

Nr 71

Lagstiftningspromemoria om
informationshantering inom den
offentliga förvaltningen.

ÅLR 2022/2761

269 Rk1a

Beslut

Landskapsregeringen beslöt överföra lagstiftningspromemorian, **bilaga 1**, till
lagberedningen för lagstiftningsåtgärder.

Nr 72

Finansministeriets begäran om utlåtande
om utkast till regeringsproposition med
förslag till lagstiftning om digital
identitet.

ÅLR 2022/1464

270 Rk1a

Beslut

Landskapsregeringen beslöt avge utlåtande enligt **bilaga 2**.

Lagstiftningspromemoria om informationshantering inom den offentliga förvaltningen

Dnr: ÅLR 2022/2761

Datum: 5.4.2022

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Huvudsakligt innehåll

Ålands landskapsregering tillsatte den 2 februari 2021 en arbetsgrupp med uppdrag att utreda behovet av lagstiftning för den offentliga sektorn rörande informationshantering. Arbetsgruppen lämnade sitt slutbetänkande den 9 mars 2022. Den här lagstiftningspromemorian är huvudsakligen utformad i enlighet med arbetsgruppens förslag om ny och ändrad lagstiftning. Promemorian innehåller landskapsregeringens förslag till en ny lag om informationshantering inom den offentliga förvaltningen, förslag om ändring av förvaltningslagen för Åland samt förslag om ändring av landskapslagen om tillgängliga webbplatser.

Innehållsförteckning

1 Inledning och bakgrund	4
2 Centrala begrepp	4
3 Problembild	5
3.1 Avsaknad av allmän lagstiftning om informationshantering	5
3.2 Avsaknad av lagstiftning rörande informations- och cybersäkerhet	6
3.3 Avsaknad av lagstiftning om användningen av kakor på myndigheternas webbplatser	7
4 Lagstiftningsbehörighet	8
5 Motsvarande lagstiftning i Finland	9
5.1 Allmän bakgrund	9
5.2 Informationshanteringslagens innehåll	10
6 Förslag	12
6.1 Landskapslag om informationshantering	12
6.1.1 Lagens utformning	12
6.1.2 Anvisningar	28
6.1.3 Inverkan på arkiveringen	29
6.1.4 Inverkan på polisens verksamhet	31
6.1.5 Bestämmelser om användning av kakor	32
6.1.6 Automatiserat beslutsfattande	32
6.1.7 Sammanfattning	33
6.2 Utökad elektronisk kommunikation	33
6.3 Tillhandahållande av digitala tjänster	36
7 Förslagets verkningar	37
7.1 Förslag till lagstiftning om informationshantering	37
7.1.1 Allmänt	37
7.1.2 Ekonomiska konsekvenser	38
7.1.3 Konsekvenser för myndigheterna	39
7.1.4 Samhälleliga konsekvenser	39
7.2 Förslag till lagstiftning om utökad elektronisk kommunikation	40
7.2.1 Allmänt	40
7.2.2 Ekonomiska konsekvenser	40
7.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	40
7.2.4 Samhälleliga konsekvenser	40

7.3 Förslag till ändrad lagstiftning om tillhandahållande av digitala tjänster	41
7.3.1 Allmänt	41
7.3.2 Ekonomiska konsekvenser	41
7.3.3 Konsekvenser för myndigheterna	41
7.3.4 Samhälleliga konsekvenser	41
8 Checklista för lagstiftningspromemoria	41

1 Inledning och bakgrund

Enligt regeringen Thörnroos regeringsprogram *Tillsammans för Åland* avser landskapsregeringen under mandatperioden satsa på att lösa de grundläggande frågorna rörande informationssäkerhet.¹ Ytterligare har landskapsregeringen i sitt meddelande till lagtinget nr. 3/2021-2022 ansett att lagstiftning innehållande grundläggande bestämmelser om informationshantering, informationssäkerhet och digital interoperabilitet är ett område som ska prioriteras. Denna lagstiftningspromemoria utgår från det betänkande som landskapsregeringens arbetsgrupp med uppdrag att utreda behovet av lagstiftning för den offentliga sektorn rörande informationshantering (ÅLR 2021/963) lämnade den 9 mars 2022. Betänkandet överlämnas även som en bilaga för kännedom till lagberedningen i anslutning till den här promemorian.

2 Centrala begrepp

DET OFFENTLIGA ÅLAND

Med det offentliga Åland avses i den här promemorian all förvaltning som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet i enlighet med 18 § självstyrelselagen (1991:71) för Åland, dvs. lagtinget, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunerna. Ett motsvarande uttryck som används är *den åländska förvaltningen*. I betänkandet används även begreppen *landskapsförvaltningen* som avser landskapsregeringen och dess underlydande myndigheter samt *kommunalförvaltningen* som avser kommunernas förvaltning.

INFORMATIONSHANTERING

Informationshantering definieras bland annat i 2 § 9 punkten i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (FFS 906/2019) (rikets informationshanteringslag). Enligt bestämmelsen avses med informationshantering sådana åtgärder och informationssäkerhetsåtgärder baserade på behov som uppkommer i samband med en myndighets uppgifter eller övriga verksamhet, i syfte att hantera en myndighets informationsmaterial, informationen i olika behandlingsskeden och informationen i informationsmaterial, oberoende av på vilket sätt informationsmaterialen lagras och behandlas i övrigt.

I detaljmotiveringen specificeras att avsikten med en effektiv och ändamålsenlig informationshantering är att främja förverkligandet av offentlighetsprincipen och uppfylla kraven på en god förvaltning. Begreppet fokuserar på det funktionella. En väsentlig del av informationshanteringen utgörs av de informationssäkerhetsåtgärder som vidtas för att säkerställa att en myndighet kan sköta sina uppgifter och förpliktelser på ett effektivt sätt, men som samtidigt skyddar genomförandet av parter och övriga förvaltningskunders rättigheter (RP 284/2018 rd, s. 69–70).

Kommunförbundet i riket har även kort uttryckt att informationshantering *avser ordnande av informationsprocesser på så sätt att man kan säkerställa att information är tillgänglig, kan hittas och utnyttjas under hela dess livscykel*.²

¹ Regeringsprogram, M 1/2019–2020, s. 17.

² Kommunförbundet, presentation på Kommunmarknaden 10.9.2020.

INFORMATIONSSÄKERHET

Informationssäkerhet som begrepp används ofta vid sidan av eller som komplement till begreppet cybersäkerhet. Begreppen överlappar delvis varandra, dock finns det vissa skiljelinjer när det gäller inriktningen för begreppens skyddsobjekt. Med informationssäkerhet riktas säkerhetsarbetet mot informationen i sig medan det för cybersäkerhet i större utsträckning är landet, staten, eller rättsordningen som är det skyddsvärda. Som underbegrepp till informationssäkerhet används också *IT-säkerhet* för att beskriva hot och skydd förenade med informationsteknik.³

I rikets informationshanteringslag finns en definition av *informationssäkerhetsåtgärder* i 2 § 8 punkten, vilket innebär säkerställande av informationsmaterialets tillgänglighet, integritet och tillförlitlighet genom administrativa, funktionella och tekniska åtgärder. I detaljmotiveringen specificeras att informationssäkerhetsåtgärder avser exempelvis åtgärder för säkerställande av verksamhetens säkerhet, kommunikationssäkerheten, den fysiska säkerheten, utrustnings- och programvarusäkerheten samt informationsmaterialsäkerheten (RP 284/2018 rd, s. 69).

INTEROPERABILITET

Förmågan att fungera tillsammans och kunna kommunicera med varandra. Vanligtvis handlar det om teknisk, juridisk och organisatorisk interoperabilitet.⁴

KAKOR

En kaka (eller cookie) är en liten textfil som webbplatsen en användare besöker begär att få spara på användarens dator. Kakor används på många webbplatser för att ge besökare tillgång till olika funktioner. Ibland går det att använda informationen i kakan för att följa hur en användare surfar.⁵

3 Problembild

3.1 Avsaknad av allmän lagstiftning om informationshantering

Landskapet saknar i dagsläget allmän lagstiftning om informationshantering. Det finns allmän lagstiftning om handlingars offentlighet och det finns exempelvis speciallagstiftning om hur personuppgifter ska hanteras men det saknas allmänna krav om hur den information som inte regleras genom annan lagstiftning ska hanteras. Det kan bland annat handla om krav på vem som har ansvaret för informationen, hur informationen ska lagras, hur den ska hanteras på ett säkert sätt, hur om och den får överföras osv. I riket har det sedan 2010 pågått ett aktivt arbete för att reglera den offentliga informationshanteringen.

I syfte att säkerställa att kraven om god förvaltning fortsättningsvis kan uppnås är det nödvändigt att införa ytterligare reglering i landskapet för att garantera att offentlig information hanteras på ett korrekt och enhetligt sätt. En grundförutsättning för en fullskalig digitalisering av förvaltningens tjänster förutsätter att

³ Magnusson Sjöberg, Cecilia (red.) (2021), s. 67–68.

⁴ Sveriges digitaliseringsråd. <https://digitaliseringsradet.se/sveriges-digitalisering/begrepp/>

⁵ Post- och telestyrelsen. <https://www.pts.se/cookies>

myndigheterna kan hantera informationen digitalt genom hela dess livscykel. Rikets informationshanteringslag har ett sådant livscykelperspektiv och behovet av landskapslagstiftning bör också beakta detta perspektiv. Dock är det inte vare sig möjligt eller eftersträvansvärt att införa lika detaljerad lagstiftning som i riket. Exempelvis har flera mindre kommuner i riket (färre än 30 000 invånare) haft utmaningar med att anpassa sig efter den gällande rikslagstiftningen. Landskapslagstiftningen bör anpassas samt utvecklas succesivt utifrån den åländska målbilden och de åländska behoven.

Gällande interoperabiliteten bedömer landskapsregeringen att det kommer att vara mycket utmanande att omedelbart förflytta den åländska förvaltningen till den nivå av interoperabilitet som finns mellan myndigheterna i riket, en succesiv utveckling behöver ske. Dock behövs det genom lag utses en ansvarig myndighet för det fortsatta arbetet inom området. Utöver detta anses det även finnas ett behov av bestämmelser om interoperabilitet som möjliggör uppkoppling mot rikets system inom de områden där det anses nödvändigt.

I offentlighetslagen (2021:79) för Åland som trädde i kraft den 1 januari 2022 finns i 8 § bestämmelser om myndigheternas skyldighet att upprätthålla ett ärenderegister. I rikets informationshanteringslag finns mer detaljerade bestämmelser om ärenderegister än i den nya offentlighetslagen, dessutom föreskrivs i informationshanteringslagen om myndighetens skyldighet att upprätthålla en beskrivning av de ärenderegister som den upprätthåller. Det finns ett behov av att se över om det är lämpligt att bestämmelser om myndigheternas skyldighet att upprätthålla ett ärenderegister ska fortsätta finnas i offentlighetslagen eller flyttas till en eventuell åländsk informationshanteringslag.

3.2 Avsaknad av lagstiftning rörande informations- och cybersäkerhet

Åland är inte undantaget risken att utsättas för olika former av attacker som syftar till att störa digitala informationstjänster. Under de senaste åren har exempelvis flera olika cyberattacker drabbat även åländska aktörer.⁶ Cyberhotet kan komma från flera olika typer av aktörer med varierande motiv. Metoderna som används vid cyberattacker kan också variera. Generellt finns det två olika kategorier av attacker, oriktade (indirekta) attacker där organisationen är del av många andra mål och riktade (direkta) attacker där organisationen är det primära målet. I allmänhet är riktade attacker mera sofistikerade och därmed även svårare att avvärja. Metoderna som används kan exempelvis handla om att man försöker övertyga människor att överlämna känslig information, nätfiske (där någon utgör sig för att vara någon annan t.ex. en organisation), skadlig kod och även intrång i programvaran. Framförallt finns det två stora systemhot som den åländska förvaltningen kan utsättas för. Den ena är att ett helt myndighetssystem kapas vilket t.ex. gör att myndigheten inte kommer åt systemet och känsliga uppgifter riskerar att spridas. Det andra är läckage av personuppgifter ur ett myndighetssystem vilket kan leda till brottsanmälningar och skadeståndskrav.

⁶ Se t.ex. följande artiklar; <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/09/15/overbelastningsattack-mot-alcom>, <https://www.hbl.fi/artikel/alandsbanken-utsatt-for-cyberattack-aterkallar-bank-och-kreditkort/> <https://alandsradio.ax/nyheter/natattacker-del-bankernas-vardag>

Tabell 1: Aktörer som kan utgöra ett cyberhot.

Exempel på aktörer som kan utgöra ett cyberhot	Exempel på motiv
Hacktivister	Högt kunniga angripare eller grupper med politiska motiv .
Cyberkriminella	Organiserad brottslighet med resurser att uppfylla sina mål.
Terrorister	Politiskt motiverade extremister eller icke-statliga aktörer som använder digitala verktyg för att skapa fysisk skada, rädsla eller för att uppnå en politisk kursändring.
Opportunister	Interna eller externa angripare som exploaterar en brist eller sårbarhet för egen nytta.
Industriella spioner	Mycket kunniga och motiverade av finansiell nytta .
Nationer	Stater, myndigheter och militär med stora resurser som vill uppnå något mål som tjänar det egna landet .
Insiders	Missnöjda anställda som söker finansiell nytta eller vill påverka negativt som hämd .

Källa: Hotgrupperna kartlades av IT-säkerhetsexperter i samband med landskapsregeringens utredning om "Förutsättningarna för röstning via internet i samband med lagtingsvalet 2023" (ÅLR 2021/4326).

Rörande informationssäkerhet finns det bestämmelser om detta i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 (dataskyddsförordningen) (direkt tillämplig i medlemsstaterna) samt i landskapslagen (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen. Exempelvis innehåller dataskyddsförordningens artikel 5.1 bestämmelser om uppgiftsminimering och artikel 32.1 innehåller säkerhetskrav för hanteringen av personuppgifter. Det som dock saknas i landskapslagstiftning är allmänna bestämmelser om informationssäkerhet för all den digitala information som finns hos myndigheterna och som inte består av personuppgifter. Även denna information bör skyddas på ett lämpligt sätt. Således finns det i landskapet ett behov av att reglera hanteringen av den digitala information som myndigheterna innehar och som inte finns reglerad någon annanstans i lag.

3.3 Avsaknad av lagstiftning om användningen av kakor på myndigheternas webbplatser

I riket finns lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (FFS 617/2014). Syftet med lagen är att främja utbudet och användningen av elektroniska kommunikationstjänster samt att säkerställa att kommunikationsnät och kommunikationstjänster på skäliga villkor är tillgängliga för alla i hela landet. Lagen syftar också till att trygga den elektroniska kommunikationens konfidentialitet och att värna om integritetsskyddet.

I samband med beredningen av lagen utreddes propositionens förhållande till Ålands självstyrelse. "Enligt självstyrelselagens 18 § 20 punkt har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om rätten att utöva rundradio- och televisionsverksamhet inom landskapet. Med rundradioverksamhet avses audiovisuella innehållstjänster, dvs. televisionsverksamhet och radioverksamhet. Den föreslagna lagen ska sålunda inte tillämpas på bedrivande av televisions- och radioverksamhet inom landskapet. Enligt självstyrelselagens 27 § har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om televerksamhet. Riket har behörighet i ärenden som hör till kommunikationsmarknadslagens och radiolagens tillämpningsområde. Sålunda ska den föreslagna lagen tillämpas i landskapet också när det gäller frekvensförvaltning och mobilkommunikationsverksamhet. En statsmyndighet kan dock enligt självstyrelselagen endast med samtycke av landskapsregeringen bevilja tillstånd för allmän televerksamhet inom landskapet. Enligt självstyrelselagens 18 § 7 punkt har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om byggnads- och planväsendet

samt grannelagsförhållanden. Till landskapets behörighet hör också natur- och miljövård (10 punkten) samt byggandet av vägar (21 punkten). Ärenden som gäller placering av telekablar samt radiomaster och basstationer för mobilkommunikationsnätet hör sålunda till landskapets behörighet” (RP 221/2013 rd, s. 80–81).

I 205 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation finns bestämmelser om att en tjänsteleverantör måste informera en användare samt ge användaren möjlighet att samtycka till tjänsteleverantörens användning av kakor på en webbplats. Enligt bestämmelsens detaljmotivering (RP 221/2013 rd, s. 174) motsvarar paragrafen 7 § i den upphävda lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (FFS 516/2004). Enligt den upphävda lagens förarbeten *”faller frågor i samband med dataskydd och dataskydd för elektronisk kommunikation, eller andra frågor i samband med denna proposition, inte till landskapets lagstiftningsbehörighet”* (RP 125/2003 rd, s. 46). Som redogörs för i kapitel 4 har dock Högsta domstolen ansett att lagstiftning rörande personuppgifter behöver bedömas utgående från de rättsområden som hör till landskapets respektive rikets lagstiftningsbehörighet (21.11.2018, OH 2018/11). Landskapet har i enlighet med 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation, landskapsregeringen och underlydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning. Användning av kakor på åländska myndigheters webbplatser är således oreglerat i nuläget och följaktligen finns det ett behov av kompletterande lagstiftning inom området.

4 Lagstiftningsbehörighet

Digitaliseringen av förvaltningsförfarandet beaktades inte när lagstiftningsbehörigheten mellan landskapet och riket fördelades i den nuvarande självstyrelselagen. Det här innebär att då elektroniska lösningar förs in i landskaps- och kommunalförvaltningen uppstår delvis helt nya frågeställningar gällande lagstiftningsbehörigheten.

Landskapet har i enlighet med 18 § 1 och 4 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation, landskapsregeringen och underlydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning. Det här innebär att myndigheter inom landskaps- och kommunalförvaltningen i regel ska sköta sina förvaltningsuppgifter och -ärenden enligt landskapets allmänna förvaltningslagstiftning (främst förvaltnings-, offentlighets- och dataskyddslagstiftningen). Detta gäller oberoende av vilken metod eller teknik som används vid skötseln av förvaltningsuppgifterna, dvs. landskapet antar landskapslagstiftning om den elektroniska ärendehantering inom förvaltningen. Om myndigheternas beslut överklagas till förvaltningsdomstolen blir ärendet föremål för rikslagstiftningen om rättegång i förvaltningsärenden. Ytterligare kan i sammanhanget nämnas att arkivväsendet hör till landskapets behörighet med stöd av 18 § 14 punkten självstyrelselagen.

Från huvudregeln om att landskapet har behörigheten att lagstifta om förvaltningsförfarandet vid självstyrelsemyndigheterna och kommunerna på Åland finns ett undantag i 60a § självstyrelselagen. När det gäller sekretess och handlingars offentlighet som avses i 9 och 9a kapitlet i självstyrelselagen om internationella förpliktelser samt ärenden som gäller Europeiska unionen så ska rikslagstiftningen gälla. Det förutsätts således ett uttryckligt stadgande i självstyrelselagen för att ett undantag från huvudregeln ska kunna göras. I allmänhet kan också nämnas att när det gäller förvaltningsförfarandet inom Europeiska unionen konstateras att unionen saknar självständig behörighet att vidta lagstiftningsåtgärder avseende medlemsstaternas interna

förvaltningsförfarande. EU har enbart behörighet att vidta åtgärder som stödjer, samordnar eller kompletterar medlemsstaternas åtgärder inom området för administrativt samarbete. EU:s begränsade kompetens på området hindrar inte att unionen agerar inom det förvaltningsrättsliga området, men då på annan rättslig grund (för närmare motivering se LF 26/2016–2017, s. 25–27).

Riket har i enlighet med 27 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. I 21 § grundlagen (FFS 731/1999) föreskrivs om grunderna för god förvaltning. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag. En huvudsaklig målsättning med den föreslagna lagstiftningen i betänkandet är att trygga en fortsatt god förvaltning även vad gäller myndigheternas digitala lösningar. Högsta domstolen har uttalat att rikets allmänna förvaltningsrättsliga procedurbestämmelser ska tillämpas på verksamhet hos landskapets myndigheter när de sköter förvaltningsuppgifter som hör till rikets behörighet (31.1.2003, OH 2002/107).

5 Motsvarande lagstiftning i Finland

5.1 Allmän bakgrund

Juha Sipiläs regering hade *digitalisering av offentliga tjänster* samt *smidigare författningar* som två av sina spetsprojekt. I december 2018 överlämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag till lag om informationshantering inom den offentliga förvaltningen och till vissa lagar som har samband med den (RP 284/2018 rd). Genom propositionen genomfördes de två ovannämnda spetsprojekten. Syftet med propositionen var att främja digitaliseringen och effektiviteten inom förvaltningen samt att förbättra kvaliteten på de tjänster som produceras för förvaltningskunderna. Tre viktiga begrepp för genomförandet var standardisering, god förvaltning och digital säkerhet. I och med lagändringarna utvecklades också tekniska regleringar i speciallagstiftningen.

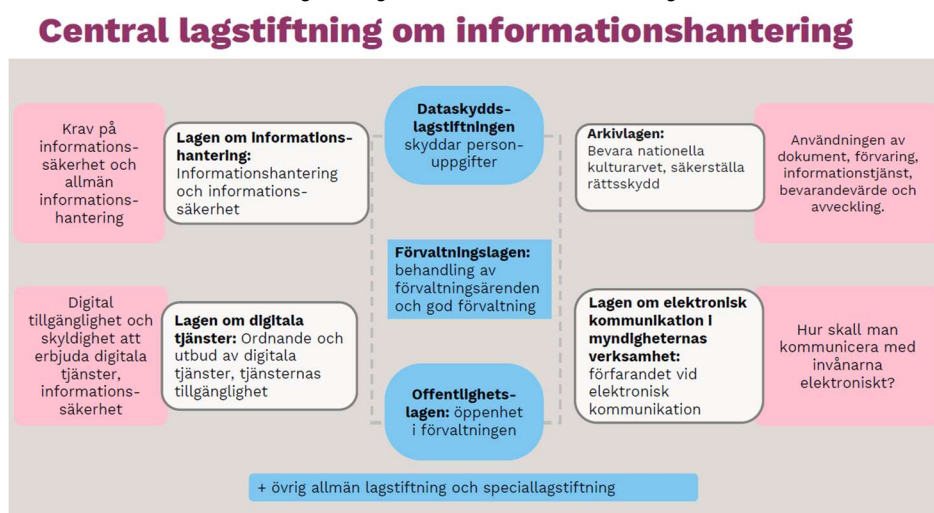
Enligt nulägesbeskrivningen i propositionen saknades det en uttömmande definition av begreppet informationshantering. Bestämmelser om informationshantering fanns i flera olika lagar och definierades på olika sätt. Ytterligare ansågs det problematiskt att den vid tidpunkten gällande lagstiftningen fokuserade på pappersprocesser. Lagstiftningen behövdes också för att kunna stöda digitalt svagare aktörer i syfte att utveckla deras processer. En ändamålsenlig organisering av informationshanteringen ansågs ingå i genomförandet av en god förvaltning, bland annat genom att handlingarna styrs till de rätta processerna samt genom att ärendehantering säkerställs. I korthet kan det sammanfattas att lagstiftningen om informationshantering ansågs vara splittrad och svåröverblickad.

Enligt propositionens målsättning var syftet att förnya och samordna de allmänna bestämmelserna om informationshanteringen inom den offentliga förvaltningen samt minska behovet av tekniska regleringar i speciallagstiftningen. I den nya lagen skulle samlas bestämmelser som fanns i lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999), lag om styrning av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen (FFS 634/2011) samt lag om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003). Informationsförvaltningslagen föreslogs upphävas och ersättas med motsvarande bestämmelser i den nya lagen. I den nya lagen skulle föreskrivas på ett enhetligt sätt för hela den offentliga förvaltningen om kraven i anslutning till hanteringen av hela livscykeln för information.

Som alternativ till att sammanställa bestämmelserna i en lag ansågs möjligheten att utveckla den splittrade regleringen inom ramen för de nuvarande lagarna. En sådan modell ansågs dock leda till att regleringen skulle bli svårtillämplig och att aktörerna inom tillämpningsområdet skulle bli tvungna att tillämpa flera olika lagar på samma verksamhet. En reglering genom olika lagar ansågs inte heller möjliggöra en sammanställning av bestämmelserna om informationens livscykel.

I förslaget till informationshanteringslag inkluderades inte grunderna för arkivering eller arkivväsendet. Arkiveringen och arkivväsendets uppgifter ansågs höra till hanteringen av informationens livscykel men det föreslogs inte att det i första skedet tas in några bestämmelser om detta utan en sådan reglering ansågs komma i ett senare skede. I figur 4 nedan beskrivs hur informationshanteringslagen förhåller sig till annan rikslagstiftning.

Figur 1: Kommunförbundets översikt om central lagstiftning rörande informationshantering.

Källa: Kommunförbundet (Finland), Informationshantering och digitala tjänster – Del 1: Ny lagstiftning om informationshantering.

5.2 Informationshanteringslagens innehåll

Första kapitlet innehåller bestämmelser om lagens syfte, definitioner och tillämpningsområde. Enligt 2 § 2 punkten är en informationshanteringsenhet en myndighet med uppgift att ordna informationshantering i enlighet med kraven i lagen. I 9 punkten definieras informationshantering, vilket är sådana åtgärder och informationssäkerhetsåtgärder baserade på behov som uppkommer i samband med en myndighets uppgifter eller övriga verksamhet, i syfte att hantera en myndighets informationsmaterial, informationen i olika behandlingsskeden och informationen i informationsmaterial, oberoende av på vilket sätt informationsmaterialen lagras och behandlas i övrigt. I 3 § om lagens tillämpningsområde och begränsningar i det finns i 5 mom. en bestämmelse om att lagen inte ska tillämpas på landskapsmyndigheter och inte heller på statliga och kommunala myndigheter i landskapet Åland. Bestämmelsen ansågs nödvändig därför att enligt 4 § 1 mom. 7 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet avses myndigheter i landskapet Åland när de i landskapet utför uppgifter som ankommer på riksmyndigheterna (RP 284/2018 rd, s. 74). Begreppet myndighet enligt informationshanteringslagens 2 § 1 punkt täcker med en direkt hänvisning till offentlighetslagen också in myndigheterna i landskapet Åland när de utför uppgifter som hör till riksmyndigheterna.

I lagens 2 kapitel finns bestämmelser om ordnande av informationshantering. I 4 § 1 mom. definieras närmare vilka organisationer som är informationshanteringsenheter. I 4 § 2 mom. föreskrivs att en informationshanteringsenhet ska säkerställa att det vid enheten har definierats ansvaren för informationshanteringen, finns uppdaterade anvisningar, erbjuds utbildningar, finns ändamålsenliga instrument och har ordnats tillräcklig övervakning när det gäller iakttagandet av författningarna, föreskrifterna och anvisningarna om informationshantering. Enligt 5 § ska det finnas en informationshanteringsmodell som beskriver informationshanteringen i dess verksamhetsmiljö. Informationshanteringsenheten har även en skyldighet att utföra en konsekvensbedömning vid planeringen av väsentliga administrativa reformer som har konsekvenser för informationshanteringsmodellen.

Tredje kapitlet innehåller bestämmelser om den allmänna styrningen av informationshanteringen inom den offentliga sektorn. I 6 § stadgas att finansministeriet svarar för den allmänna styrningen av interoperabiliteten (i datorsammanhang: förmågan att fungera tillsammans och kommunicera) mellan den offentliga förvaltningens gemensamma informationslager. I detta uppdrag ingår att ombesörja uppdateringen av den offentliga förvaltningens informationshanteringskarta (heltäckande beskrivning av hur informationshanteringen organiseras på ett sätt som stöder verksamheten inom den offentliga förvaltningen, RP 284/2018 rd, s. 85), samt att upprätthålla de allmänna riktlinjerna för utveckling av informationshanteringen inom den offentliga förvaltningen i syfte att främja interoperabiliteten mellan de gemensamma informationslagren och informationssystemen. Enligt 10 § finns i anslutning till finansministeriet en informationshanteringsnämnd för den offentliga förvaltningen med uppgift att bedöma hur statliga ämbetsverk och inrättningar samt kommuner och samkommuner genomför och iakttar relevanta bestämmelser i lagen samt främjar förfaranden i fråga om informationshantering och informationssäkerhet. Statsrådet utser nämnden för fyra år åt gången.

I fjärde kapitlet föreskrivs om informationssäkerhet. I enlighet med 12 § ska en informationshanteringsenhet identifiera uppgifter som förutsätter särskild tillförlitlighet hos anställda eller personer som handlar för enhetens räkning. Närmare bestämmelser om säkerhetsutredningar finns i säkerhetsutredningslagen (FFS 726/2014). Kapitlet innehåller även bestämmelser om att informationshanteringsenheter ska följa upp och säkerställa informationens säkerhet under hela livscykeln genom regelbunden testning, att en myndighet överför sekretessbelagd information i det allmänna datanätet ska informationen överföras i ett krypterat eller på annat sätt skyddat format, kontroll av användarrättigheter, insamling av logginformation samt säkerhetsklassificering av handlingar inom statsförvaltningen.

Kapitel fem behandlar skapande och elektronisk överföring av informationsmaterial. Enligt 19 § ska en handling som kommer in till en myndighet i annat än elektroniskt format omvandlas till sådant format om det i eller med stöd av lag föreskrivs att handlingen ska förvaras varaktigt eller arkiveras. Myndigheten får för omvandlingen anlita en privat aktör med tillräckliga tekniska kunskaper. 20 § föreskriver att en myndighet ska sträva efter att utnyttja en annan myndighets informationsmaterial om den första myndigheten har rätt att via ett tekniskt gränssnitt eller en elektronisk förbindelse få den behövliga informationen från den andra myndigheten. Teknisk överföring av information mellan myndigheter behandlas mer i detalj i 22–24 §§.

Lagens 6 kapitel innehåller bestämmelser om ärendehantering samt informationshantering i samband med tjänsteproduktion. I 25 § stadgas att en informationshanteringsenhet ska över ärenden som behandlas eller

har behandlats hos en myndighet upprätthålla ett ärenderegister för information om ärenden, ärendehandlingar och handlingar. Myndigheten ska utan dröjsmål i ärenderegistret registrera handlingar som har inkommit till myndigheter eller som den upprättat. 26 § innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som ska registreras i ärenderegistret. Enligt 27 § ska en informationshanteringsenhet ordna hanteringen av informationsmaterial som uppkommer i andra sammanhang än ärendebehandling så att handlingar som har samband med informationsmaterialet kan sökas med hjälp av en kod som anger informationsmängden och så att informationen utan svårigheter kan ges till behöriga personer.

Avslutningsvis innehåller kapitel 7 bestämmelser om ikraftträdande och övergångsbestämmelser. Aktörerna inom tillämpningsområdet fick relativt lång tid på sig att anpassa sig efter lagstiftningen.

6 Förslag

6.1 Landskapslag om informationshantering

6.1.1 Lagens utformning

I syfte att säkerställa grundläggande gemensamma standarder gällande myndigheternas informationshantering, informationssäkerhet och interoperabilitet föreslår landskapsregeringen att det i landskapet stiftas en allmän lag om informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Utformningen av den åländska informationshanteringslagen föreslås ha en liknande struktur som rikets informationshanteringslag men föreslås samtidigt avvika från rikets lag på betydande områden. Liksom rikets lag föreslås den åländska informationshanteringslagen vara allmän till sin karaktär vilket innebär att om det finns mer specificerade bestämmelser i speciallag ska de bestämmelserna tillämpas. Ytterligare föreslås den åländska lagen liksom rikets informationshanteringslag ställa relativt allmänt formulerade tekniska krav. Det här innebär att den snabba och kontinuerliga tekniska utvecklingen kan beaktas vid tillämpningen. Landskapsregeringen föreslås få mandat att utfärda närmare anvisningar om hur de tekniska kraven ska uppfyllas.

Rikets informationshanteringslag syftar huvudsakligen till att reglera myndigheternas hantering av informationsmaterial. I lagens 2 § 5 punkt definieras begreppet informationsmaterial, vilket avser en datauppsättning som består av handlingar och annan motsvarande information och som har samband med en viss myndighetsuppgift eller myndighetstjänst. I förhållande till den nya åländska offentlighetslagen är den övergripande tanken att den nämnda lagen föreskriver vad som är myndighetshandlingar medan den föreslagna informationshanteringslagen föreskriver hur dessa myndighetshandlingar ska hanteras.

Nedanstående genomgång syftar till att genomlysä rikets informationshanteringslag (för detaljmotivering hänvisas till RP 284/2018 rd) i detalj för att rekommendera vilka bestämmelser som arbetsgruppen bedömer att det finns behov av i en åländsk informationshanteringslag.

Tabell 2: Förslag till åländsk informationshanteringslag.

Rikets informationshanteringslag	Förslag till åländsk lag om informationshantering
1 § <i>Lagens syfte</i> Syftet med denna lag är att	Inledningsvis anges syftet med lagen, vilket i stort föreslås motsvara syftet i rikets informationshanteringslag.

1) säkerställa en enhetlig och kvalitativ hantering samt informationssäker behandling av myndigheternas informationsmaterial så att offentlighetsprincipen förverkligas, 2) möjliggöra ett tryggt och effektivt utnyttjande av myndigheternas informationsmaterial så att myndigheterna i enlighet med god förvaltningssed kan sköta sina uppgifter och tillhandahålla förvaltningskunderna tjänster på ett kvalitativt sätt och med gott resultat, 3) främja interoperabiliteten mellan informationssystem och informationslager. Genom denna lag genomförs till vissa delar Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/37/EU om ändring av direktiv 2003/98/EG om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (öppna data-direktivet) har i landskapet implementerats genom speciallagstiftning (Se landskapslag (2021:165) om vidareutnyttjande av information från landskaps- och kommunalförvaltningen och landskapslag (2021:166) om vidareutnyttjande av information från vissa offentliga företag.
2 § <i>Definitioner</i> I denna lag avses med 1) myndighet de myndigheter som avses i 4 § 1 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), 2) informationshanteringsenhet en myndighet med uppgift att ordna informationshantering i enlighet med kraven i denna lag, 3) informationssystem ett helhetsarrangemang som består av databehandlingsutrustning, programvara och annan databehandling, 4) handling en myndighetshandling som avses i 5 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, 5) informationsmaterial en datauppsättning som består av handlingar och annan motsvarande information och har samband med en viss myndighetsuppgift eller myndighetstjänst, 6) informationslager en uppsättning informationsmaterial som används för en myndighets uppgifter eller övriga verksamhet och som hanteras med hjälp av informationssystem eller manuellt, 7) gemensamt informationslager ett för användning av flera aktörer planerat och upprätthållet informationslager vars uppgifter kan lämnas ut och utnyttjas för olika ändamål, 8) informationssäkerhetsåtgärder säkerställande av informationsmaterials tillgänglighet, integritet och tillförlitlighet genom administrativa, funktionella och tekniska åtgärder, 9) informationshantering sådana åtgärder och informationssäkerhetsåtgärder baserade på behov som uppkommer i samband med en myndighets uppgifter eller övriga	I landskapslagen föreskrivs om för lagen centrala definitioner. Avsikten är att de centrala begreppen beskrivs så tydligt som möjligt. Exempelvis finns i rikets informationshantlingslag 2 § 5 punkten en definition av informationsmaterial som är en datauppsättning som består av handlingar och annan motsvarande information och har samband med en viss myndighetsuppgift eller myndighetstjänst (se även RP 284/2018 rd, s. 68). Arbetsgruppen föreslår att motsvarande i landskapslagstiftning t.ex. kunde definieras som "digital information", för att på ett bättre sätt ge läsaren en förståelse för vad det handlar om för material. Inte heller föreslås det att begrepp som informationshanteringsenhet eller informationslager ska användas. Vidare är det centralt att begreppsapparaten motsvarar den som används i övrig landskapslagstiftning, särskilt arkivlagen (2004:13) för Åland och landskapslagen (2021:165) om vidareutnyttjande av information från landskaps- och kommunalförvaltningen. Avsikten är samtidigt att exempelvis sådana begrepp som definierades i landskapslagen om vidareutnyttjande inte ska behöva definieras i speciallag utan finnas definierade i den allmänna informationshantlingslagen. Ytterligare finns det ingen anledning att i landskapslagen göra en åtskillnad mellan myndigheter och informationshanteringsenheter. Lagen ska tillämpas på åländska myndigheter, vilka definieras i 4 § i den nya offentlighetslagen (2021:79) för Åland.

verksamhet, i syfte att hantera en myndighets informationsmaterial, informationen i olika behandlingsskeden och informationen i informationsmaterial, oberoende av på vilket sätt informationsmaterialen lagras och behandlas i övrigt, 10) verksamhetsprocess en myndighets ärendehanterings- eller tjänsteprocess, 11) tekniskt gränssnitt en kommunikationsmetod för elektroniskt informationsutbyte mellan två eller flera informationssystem, 12) elektronisk förbindelse en begränsad vy som genomförs i ett informationssystem och möjliggör visning av informationsmaterial, 13) interoperabilitet mellan informationslager utnyttjande och utbyte av information mellan olika informationssystem så att informationens relevans och användbarhet bevaras, 14) maskinläsbart format ett filformat som är så strukturerat att datorprogram enkelt kan identifiera, känna igen och extrahera informationsmaterial, specifika uppgifter och strukturer i en handling.	
3 § <i>Lagens tillämpningsområde och begränsningar i det</i> Denna lag ska tillämpas på informationshantering och på användning av informationssystem, då myndigheter behandlar informationsmaterial, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. Vad som i denna lag föreskrivs om myndigheter ska också tillämpas på universitet som avses i universitetslagen (588/2009) och på yrkeshögskolor som avses i yrkeshögskolelagen (932/2014). Det föreskrivs särskilt om förfaranden som ska iakttas vid ärendehantering och tjänsteproduktion, om sekretessbeläggning och om rätten till information om myndighetshandlingar samt om arkivering av handlingar. I kyrkolagen (1054/1993) föreskrivs om informationshantering och användning av informationssystem inom Finlands evangelisk-lutherska kyrka. Bestämmelserna i 19, 20, 26 och 27 § ska inte tillämpas på rättskipningen vid domstolar eller nämnder som har inrättats för att behandla besvärssärenden. Bestämmelserna i 3 kap. ska inte tillämpas på riksdagens justitieombudsmans, justitiekanslerns i statsrådet eller domstolarnas verksamhet eller verksamheten vid nämnder som har inrättats för att behandla besvärssärenden och inte heller på presidentens kansli, riksdagens ämbetsverk, Folkpensionsanstalten, Finlands Bank, övriga självständiga offentligrättsliga inrättningar, universitet som avses i universitetslagen eller på yrkeshögskolor som avses i yrkeshögskolelagen. Bestämmelserna i 3 kap. ska tillämpas på kommuner och samkommuner då de sköter lagstadgade uppgifter.	Tillämpningsområdet föreslås motsvara det som anges i 4 § i offentlighetslagen (2021:79) för Åland. Myndigheter Med myndighet avses i denna lag 1) landskapets myndigheter, 2) kommunala myndigheter, 3) till Ålands lagting ansluten förvaltning, 4) landskapets affärsverk, samt 5) övriga juridiska och fysiska personer då de genom en landskapslag eller med stöd av en landskapslag sköter offentliga förvaltningsuppgifter. Kommittéer, arbetsgrupper, projektgrupper, utredare och andra organ eller personer som har tillsatts av en myndighet som avses i 1 mom. för att utföra en uppgift eller bereda ett ärende ska betraktas som en separat myndighet vid tillämpningen av denna lag endast då det i lag har föreskrivits om att organet eller personen ska ha en självständig ställning i förhållande till den tillsättande myndigheten.

Bestämmelserna i 4 kap. och 22–27 § ska tillämpas på privatpersoner, sammanslutningar och offentligrättsliga samfund som inte är myndigheter till den del som de sköter offentliga förvaltningsuppgifter. På privatpersoner, sammanslutningar och offentligrättsliga samfund som inte är myndigheter tillämpas dessutom det som föreskrivs i 4 och 28 § när de utövar offentlig makt på det sätt som avses i 4 § 2 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller när det särskilt föreskrivs att den lagen ska tillämpas på deras verksamhet. Denna lag ska inte tillämpas på landskapsmyndigheter och inte heller på statliga och kommunala myndigheter i landskapet Åland.	
4 § <i>Ordnande av informationshanteringen i informationshanteringsenheter</i> Informationshanteringsenheter enligt denna lag är 1) statliga ämbetsverk och inrättningar, 2) domstolar och nämnder som har inrättats för att behandla besvärssärenden, 3) riksdagens ämbetsverk, 4) statliga affärsverk, 5) kommuner, 6) samkommuner, 7) självständiga offentligrättsliga inrättningar, 8) universitet som avses i universitetslagen och yrkeshögskolor som avses i yrkeshögskolelagen. En informationshanteringsenhets ledning ska ombesörja att det vid enheten 1) har definierats ansvaren för de uppgifter i anslutning till informationshanteringen som föreskrivs i denna och i någon annan lag, 2) finns uppdaterade anvisningar om hantering av informationsmaterial, om användning av informationssystem, om databehandlingsrättigheter, om informationshanteringsansvar, om informationsrättigheter, om informationssäkerhetsåtgärder samt om beredskap för undantagsförhållanden, 3) kan erbjudas utbildning varmed det säkerställs att de anställda och personer som arbetar för informationshanteringsenhetens räkning är tillräckligt förtrogna med gällande författningar, föreskrifter och med informationshanteringsenhetens anvisningar om informationshantering och databehandling samt om offentlighet och sekretess i fråga om handlingar,	Som redan nämnts föreslås inte begreppet "informationshanteringsenheter" ingå i landskapslagen. Det här innebär att det inte heller är nödvändigt att inkludera särskilda bestämmelser om informationshanteringsenheter i landskapslagstiftningen. Landskapslagen eller dess motivering föreslås dock innehålla en allmän beskrivning om en myndighetslednings uppgifter i förhållande till informationshantering och informationssäkerhet. T.ex. att det finns en tydlig ansvarsfördelning, uppdaterade anvisningar och att personalen kontinuerligt erhåller utbildning inom området. I landskapsregeringens säkerhetspolicy (ÅLR 2017/1214) fastställs att det alltid är ledningen som har det övergripande ansvaret för ett IT-system. För samtliga IT-system ska det utses systemägare som ansvarar för att upprätthålla systemsäkerhetsplaner som reglerar vilka krav verksamheten ställer och vad som ska utföras i enlighet med dessa krav. Ytterligare kan utses systemansvariga. Bestämmelserna i rikets informationshanteringslag och landskapsregeringens säkerhetspolicy kan fungera som utgångspunkt för den åländska lagstiftningen.

4) finns ändamålsenliga instrument för att genomföra informationshanteringsskyldigheter, 5) har ordnats tillräcklig övervakning när det gäller iakttagandet av författningarna, föreskrifterna och anvisningarna om informationshantering.	
5 § <i>Informationshanteringsmodell och konsekvensbedömning</i> En informationshanteringsenhet ska upprätthålla en informationshanteringsmodell som definierar och beskriver informationshanteringen i dess verksamhetsmiljö. Informationshanteringsmodellen ska upprätthållas för planering och genomförande av tjänster, ärendebehandling och hantering av informationsmaterial, för genomförande av rättigheter och begränsningar i fråga om tillgången till information, för att minska överlappande insamling av information, för genomförande av interoperabilitet mellan informationssystem och informationslager samt för upprätthållande av informationssäkerhet. Av informationshanteringsmodellen ska framgå åtminstone uppgifter om 1) beteckningar som beskriver verksamhetsprocesser, om processansvariga myndigheter, om syftet med processer samt om sambandet mellan en process och andra processer, 2) beteckningar på informationslager, beskrivningar av sambanden mellan informationslager, verksamhetsprocesser och informationssystem samt om innehållet i det register som avses i artikel 30.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan dataskyddsförordningen, eller ifall ett sådant register enligt dataskyddsförordningen inte behöver upprättas, om myndigheten som ansvarar för ett informationslager, om informationslagrets användningsändamål, om informationsmaterialens centrala uppgiftskategorier, om mottagarna av utlämnad information och om informationens förvaringstider, 3) överföring av informationsmaterial till arkiv, om arkiveringssättet och om arkiveringsplatsen eller om förstöring, 4) informationssystemets beteckningar, om den systemansvariga myndigheten, om informationssystemets användningsändamål, om anslutningar till andra informationssystem och om överföringssätten via anslutningar, 5) informationssäkerhetsåtgärder.	Föreslås inte några motsvarande bestämmelser. På längre sikt kan det bli aktuellt att införa krav på någon form av informationshanteringsmodeller även inom den åländska förvaltningen.

Vid planeringen av väsentliga administrativa reformer som har konsekvenser för innehållet i informationshanteringsmodellen och i samband med att informationssystem tas i bruk ska informationshanteringsenheten bedöma de förändringar som hänför sig till åtgärderna och deras konsekvenser i förhållande till ansvaren för informationshanteringen, informationssäkerhetskraven och informationssäkerhetsåtgärderna enligt 4 kap., kraven på skapande och sättet för utlämnande av informationsmaterial enligt 5 kap., kraven på ärendehantering och informationshantering i samband med tjänsteproduktion enligt 6 kap. och, enligt vad som föreskrivs någon annanstans i lag om handlingsoffentlighet, sekretessbeläggning, skyddande av information samt informationsrättigheter. Informationshanteringsenheten ska i sin bedömning av förändringar som avser informationshantering beakta interoperabiliteten mellan informationslager samt möjligheterna att utnyttja informationslager för skapande och utnyttjande av informationsmaterial. På basis av bedömningen ska informationshanteringsenheten vidta de åtgärder som behövs för att ändra informationshanteringsmodellen och genomföra ändringarna. Det föreskrivs särskilt om konsekvensbedömning i fråga om dataskydd och om förhandssamråd i samband därmed.	
6 § <i>Allmän styrning av interoperabiliteten mellan informationslager</i> Finansministeriet svarar för den allmänna styrningen av interoperabiliteten mellan den offentliga förvaltningens gemensamma informationslager. I detta syfte ska finansministeriet 1) ombesörja uppdateringen av den offentliga förvaltningens informationshanteringskarta, 2) upprätthålla de allmänna riktlinjerna för utveckling av informationshanteringen inom den offentliga förvaltningen i syfte att främja interoperabiliteten mellan de gemensamma informationslagren och informationssystemen. Varje ministerium ska inom sitt eget ansvarsområde sköta uppdateringen av innehållet i den offentliga förvaltningens informationshanteringskarta och upprätthålla de allmänna riktlinjerna i syfte att främja interoperabiliteten mellan ansvarsområdets gemensamma informationslager och informationssystem. Genom förordning av statsrådet kan det föreskrivas närmare om innehållet i och upprätthållandet av den offentliga förvaltningens informationshanteringskarta.	Föreslås att landskapsregeringen (digitaliseringsenheten) ska ansvara för den allmänna styrningen och interoperabiliteten när det gäller informationssystem. Landskapsregeringen ska ha ett ansvar att främja interoperabiliteten inom den offentliga förvaltningen.
7 § <i>Samarbetet mellan den offentliga förvaltningens informationshantering och produktionen av informations- och kommunikationstekniska tjänster</i> Finansministeriet ska ombesörja att det för koordineringen av samarbetet mellan den offentliga förvaltningens informationshantering och produktionen av informations- och kommunikationstekniska tjänster har ordnats samarbetsmetoder	Se bilagans kapitel 7.3.1.

och samarbetsförfaranden för myndigheter vid statliga ämbetsverk och inrättningar samt för kommunala myndigheter. Syftet med samarbetet är att främja genomförandet av de syften som avses i denna lag samt att utveckla den offentliga förvaltningens förfaranden och metoder för tjänsteproduktion genom utnyttjande av informationslager samt informations- och kommunikationsteknik. Inom samarbetet ska utvecklingen, förändringarna i och konsekvenserna av den offentliga förvaltningens informationshantering samt de informations- och kommunikationstekniska tjänsterna följas upp. För samarbetet enligt 1 mom. kan statsrådet tillsätta delegationer eller andra samarbetsorgan.	
8 § <i>Statliga ämbetsverks och inrättnings bedömning av förändringar i informationshanteringen</i> De statliga ämbetsverken och inrättningarna ska i sin bedömning enligt 5 § 3 mom. utvärdera de ekonomiska konsekvenserna av förändringar som är relevanta för informationshanteringen. Det ministerium som ansvarar för verksamhetsområdet ska göra en bedömning enligt 5 § 3 mom. då bestämmelser som är under beredning återverkar på informationsmaterial och informationssystem. Dessutom ska ministeriet bedöma planerade bestämmelsers konsekvenser för handlingsoffentligheten och handlingssekretessen.	Föreslås inte några motsvarande bestämmelser.
9 § <i>Utlåtande om bedömning av förändringar inom statsförvaltningen</i> De statliga ämbetsverken och inrättningarna ska tillstålla finansministeriet en på basis av 5 § 3 mom. och 8 § 1 mom. gjord bedömning för utlåtande om utnyttjandet av informationslager och informationssystem samt om interoperabiliteten och informationssäkerheten, då en förändring bedöms få betydande ekonomiska eller funktionella konsekvenser för informationshanteringen eller verksamheten eller då det är fråga om väsentliga förändringar i strukturella gränssnitt för gemensamma informationslager inom den offentliga förvaltningen. Finansministeriet har för avgivande av utlåtande rätt att trots sekretessbestämmelserna få nödvändig information från statliga myndigheter. Närmare bestämmelser om förändringar i informationshanteringen som förutsätter utlåtande, om innehållet i begäran om utlåtande och om förfarandet i ett ärende som gäller utlåtande utfärdas genom förordning av statsrådet.	Föreslås inte några motsvarande bestämmelser.
10 § <i>Den offentliga förvaltningens informationshanteringsnämnd</i> I anslutning till finansministeriet finns en informationshanteringsnämnd för den offentliga förvaltningen (informationshanteringsnämnden) med uppgift att 1) bedöma hur statliga ämbetsverk och inrättningar samt kommuner och samkommuner genomför och iakttar 4 § 2 mom., 5, 19, 22–24 och 28 § samt 6 kap.,	Föreslås inte några motsvarande bestämmelser.

2) främja förfarandena i fråga om informationshantering och informationssäkerhet samt genomförandet av de krav som föreskrivs i denna lag. Statsrådet utser informationshanteringsnämnden för fyra år i sänder. Nämnden har en ordförande, en vice ordförande samt ledamöter med sakkunskap när det gäller informationssäkerhet inom den offentliga förvaltningen, interoperabilitet mellan informationssystem och informationslager, statistik eller hantering av informationsmaterial. Genom förordning av statsrådet föreskrivs det närmare om informationshanteringsnämndens sammansättning, organiseringen av dess verksamhet och beslutsförfarande samt behörighetskraven för ledamöterna. Finansministeriet utser bland sina tjänstemän sekreterare i bisyssla för nämndens mandatperiod. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om sekreterarnas uppgifter. På ledamöterna och ersättarna tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de sköter uppgifter som hör till nämnden. I skadeståndslagen (412/1974) föreskrivs om skadeståndsansvar. Till ledamöterna och ersättarna betalas ersättning för skötsel av uppgifterna. Finansministeriet fastställer ersättningsbeloppen. Informationshanteringsnämnden kan tillsätta tillfälliga sektioner för utveckling av informationshanteringsförfarandena. Till sektionerna kan höra sakkunniga vid informationshanteringsenheter. Nämndens sekreterare är ordförande för sektionerna. Befolkningsregistercentralen har i uppgift att för informationshanteringsnämnden producera sakkunnigtjänster i syfte att utveckla förfarandena för informationshantering och informationssäkerhet.	
11 § <i>Informationshanteringsnämndens bedömningsuppgift</i> Genomförandet av informationshanteringsnämndens bedömningsuppgift baserar sig på en bedömningsplan som nämnden godkänt. Informationshanteringsnämnden har trots sekretessbestämmelserna rätt att för skötseln av en bedömningsuppgift, från de myndigheter som är föremål för bedömning kostnadsfritt få sådana utredningar som är nödvändiga för skötseln av bedömningsuppgiften samt behövliga uppgifter om informationshanteringsmodellen, om bedömningen av förändringar i informationshanteringen, om den beskrivning som avses i 28 §, om de förfaranden som används för ärendehantering och informationshantering i samband med tjänsteproduktion, om teknologin för omvandling av handlingar till elektroniskt format, om upprättande av elektroniska förbindelser och om beskrivningar av tekniska gränssnitt, om användning och administrering av tekniska gränssnitt samt om	Föreslås inte några motsvarande bestämmelser.

förfarandena för användning av gränssnitt, med undantag för säkerhetsklassificerade handlingar. Myndigheten ska inom utsatt tid tillställa informationshanteringsnämnden begärd information. Om informationshanteringsnämnden konstaterar brister i fråga om iakttagandet av de bestämmelser som i enlighet med 10 § 1 mom. 1 punkten är föremål för bedömning, kan nämnden uppmärksamgöra myndigheten på genomförandet av de till informationshanteringen anslutna förfarandena enligt denna lag och uppfyllandet av kraven. Informationshanteringsnämnden ska vartannat år utarbeta en berättelse över bedömningsresultaten och överlämna den till finansministeriet.	
12 § <i>Identifiering av uppgifter som förutsätter tillförlitlighet och säkerställande av tillförlitligheten</i> En informationshanteringsenhet ska identifiera uppgifter som förutsätter särskild tillförlitlighet hos anställda eller personer som handlar för enhetens räkning. I säkerhetsutredningslagen (726/2014) föreskrivs om förutsättningar för säkerhetsutredning av person. I lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) föreskrivs om arbetsgivarens rätt att för utredning av arbetstagarens tillförlitlighet utreda kreditupplysningar om denne och behandla uppgifter om narkotikatest.	Se bilagans kapitel 7.4.
13 § <i>Informationssäkerhet i fråga om informationsmaterial och informationssystem</i> En informationshanteringsenhet ska följa upp informationssäkerhetens tillstånd i sin verksamhetsmiljö och säkerställa informationsmaterialens och informationssystemens informationssäkerhet under hela deras livscykel. Informationshanteringsenheten ska identifiera relevanta risker som är förenade med informationsbehandlingen och dimensionera informationssäkerhetsåtgärderna utifrån riskbedömningen. De med tanke på skötseln av en myndighets uppgifter relevanta informationssystemens feltolerans och funktionella användbarhet ska regelbundet säkerställas genom tillräcklig testning. Myndigheten ska planera informationssystemen, informationslagrens strukturer och informationsbehandlingen i samband med dem på ett sådant sätt att handlingsoffentligheten utan svårighet kan genomföras. Myndigheten ska vid sina upphandlingar säkerställa att de aktuella informationssystemen har lämpliga säkerhetsåtgärder. Angående bedömning av informationssäkerheten i myndigheters informationssystem och datakommunikation föreskrivs särskilt.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser. Finns inget behov av motsvarande bestämmelser som i 5 mom. Landskapsregeringen föreslås få mandat att utfärda närmare säkerhetskrav.
14 § <i>Informationsöverföring i datanät</i>	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser som i 14 § 1 mom. Detta är något som många myndigheter redan gör i dagsläget och åtminstone borde göra. Praktiskt kan detta

Om en myndighet överför sekretessbelagd information i det allmänna datanätet ska informationen överföras i ett krypterat eller på annat sätt skyddat format. Dessutom ska överföringen ordnas så att mottagaren verifieras eller identifieras på ett tillräckligt informationssäkert sätt, innan mottagaren kommer åt att behandla den överförda sekretessbelagda informationen. I lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019) föreskrivs om identifiering av användaren i samband med digitala tjänster som tillhandahålls allmänheten.	genomföras genom t.ex. olika krypteringstjänster eller genom att skicka sekretessbelagda meddelanden genom t.ex. suomi.fi-tjänsten. Riksmyndigheterna använder idag en särskild tjänst för detta som även används av t.ex. Datainspektionen på Åland.
15 § <i>Tryggande av säkerheten i fråga om informationsmaterial</i> Myndigheterna ska genom adekvata säkerhetsåtgärder i fråga om sina informationsmaterial säkerställa att 1) informationsmaterialens oföränderlighet har verifierats tillräckligt väl, 2) informationsmaterialen har skyddats mot tekniska och fysiska skador, 3) informationsmaterialens ursprung, uppdatering och felfrihet har verifierats, 4) informationsmaterialens tillgänglighet och användbarhet har verifierats, 5) informationsmaterialens tillgänglighet begränsas endast om tillgången till informationen eller rätten att behandla informationen har begränsats särskilt i lag, 6) informationsmaterialen kan arkiveras till behövliga delar. Informationsmaterial ska behandlas och förvaras i verksamhetslokaler som är tillräckligt säkra enligt kraven på tillförlitlighet, integritet och tillgänglighet.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser. Kraven är grundläggande men trots detta finns det ett behov av lagstiftning inom området. Utmaningen är förstås hur dessa krav formaliseras genom olika anvisningar och processer. Bestämmelserna kan dock bidra till ett utökat säkerhetstänkande hos myndigheterna. IT-säkerhet är ett område som behöver prioriteras med tillräckliga resurser. Bestämmelsen kan även anses särskilt viktig med tanke på möjlig integrering i rikets digitala system.
16 § <i>Kontroll av användarrättigheter för informationssystem</i> Den systemansvariga myndigheten ska definiera användarrättigheterna för informationssystem. Användarrättigheterna ska definieras och uppdateras utifrån användarens uppgiftsrelaterade användningsbehov.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser. Detta görs redan i stor utsträckning i dagsläget. Bestämmelserna får ses som grundläggande för hantering av ett datasystem.
17 § <i>Insamling av loginformation</i> En myndighet ska ombesörja att loginformation insamlas om användning av dess informationssystem och om utlämnande av information från dem, om användningen förutsätter identifiering eller annan registrering. Syftet med loginformationen är uppföljning av användningen och utlämnandet av information från informationssystem samt utredning av tekniska systemfel.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser.
18 § <i>Handlingar som ska säkerhetsklassificeras inom statsförvaltningen</i> Myndigheter vid statliga ämbetsverk och inrättningar, domstolar och nämnder som har inrättats för att behandla besvärssärenden	Se bilagans kapitel 7.4.

ska säkerhetsklassificera handlingar och förse dem med anteckning om säkerhetsklass som visar vilket slag av informationssäkerhetsåtgärder som ska vidtas vid behandlingen av dem. Anteckning om säkerhetsklass ska göras, om en handling eller informationen i den är sekretessbelagd enligt 24 § 1 mom. 2, 5 eller 7–11 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och om obehörigt avslöjande eller obehörig användning av handlingen kan orsaka skada för försvaret, för förberedelser inför undantagsförhållanden, för internationella relationer, för brottsbekämpningen, för den allmänna säkerheten eller för stats- och samhällsekonomin funktion, eller på något annat jämförbart sätt för Finlands säkerhet. En handling får inte föras med en anteckning om säkerhetsklass i andra fall än sådana som avses i 1 mom., om anteckningen inte behövs för att fullgöra en internationell förpliktelse som gäller informationssäkerhet eller om handlingen annars har samband med internationellt samarbete. Sådana handlingar som avses i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004) ska föras med anteckning om säkerhetsklass så som föreskrivs i den lagen. Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om säkerhetsklassificering, anteckningar i säkerhetsklassificerade handlingar och informationssäkerhetsåtgärder som anknyter till behandlingen av säkerhetsklassificerade handlingar. I 25 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet föreskrivs om anteckning om sekretess.	
19 § <i>Omvandling av informationsmaterial till elektroniskt format och materialens tillgänglighet</i> Om en handling inkommer till en myndighet i annat än elektroniskt format ska den omvandlas till elektroniskt format, om det i eller med stöd av lag föreskrivs att handlingen ska förvaras varaktigt eller arkiveras. Myndigheten ansvarar för att en till elektroniskt format omvandlad handling tillförlitlighet och integritet säkerställs. Handlingar som utarbetats av en myndighet ska förvaras elektroniskt. Undantag får göras från kravet på omvandling till elektroniskt format och elektronisk förvaring om det är nödvändigt på grund av behandlingskraven för säkerhetsklassificerade handlingar, övriga informationssäkerhetskrav eller av någon annan nödvändig orsak som har samband med handlingens karaktär. Med beaktande av vad som särskilt föreskrivs om rätten till information och om skydd för personuppgifter, ska myndigheten ombesörja att informationsmaterialet är tillgängligt och att materialet inklusive beskrivningsuppgifter kan utnyttjas i ett allmänt maskinläsbart format, om materialet direkt från originalformatet kan omvandlas till maskinläsbart format.	Finns redan motsvarande bestämmelser om omvandling till elektroniskt format i 8 § i offentlighetslagen (2021:79) för Åland. Detaljmotiveringen innehåller detaljerade föreskrifter om hur omvandlingen ska ske och när den inte ska ske (se LF 8/2020–2021, s. 62–64). Eftersom det redan finns bestämmelser om omvandling till elektroniskt format är det av mer lagteknisk karaktär att avgöra om det är mest lämpligt att bestämmelserna finns kvar i offentlighetslagen eller överförs till den föreslagna informationshanteringslagen. Om det under den eventuella fortsatta beredningen anses att det är mest ändamålsenligt att bestämmelserna finns i den föreslagna informationshanteringslagen så kan bestämmelserna flyttas.

Myndigheten får för omvandlingen till elektroniskt format anlita en privat aktör med tillräckliga tekniska förutsättningar och kunskaper för att sköta en sådan uppgift. På den aktör som utför uppgiften ska tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar. I skadeståndslagen föreskrivs om skadeståndsskyldighet.	
20 § <i>Insamling av informationsmaterial för myndighetsuppgifter</i> En myndighet ska sträva efter att utnyttja en annan myndighets informationsmaterial, om den första myndigheten har rätt att via ett tekniskt gränssnitt eller en elektronisk förbindelse få den behövliga informationen från den andra myndigheten. Vid utnyttjandet av informationen ska parter och andra förvaltningskunders rättssäkerhet tillgodoses. Om en myndighet har rätt att från en annan myndighets informationslager via ett tekniskt gränssnitt eller en elektronisk förbindelse få tillförlitlig och uppdaterad information för skötseln av sina uppgifter, får den inte kräva att dess kunder visar upp eller lämnar in intyg eller utdrag, om det inte är nödvändigt för utredning av ärendet.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser. EU:s dataskyddsförordning omöjliggör att uppgifter delas mot det ursprungliga ändamålet för vilket uppgiften samlades in. Bestämmelsen berör inte det. I stället är syftet med bestämmelsen att myndigheter ska planera sin informationsinsamling på ett sådan sätt att onödiga uppgifter som myndigheten har rätt att få från andra informationskällor inte samlas in flera gånger. Exempelvis kan det handla om ämbetsbevis, handelsregisterutdrag, fastighetsutdrag osv. (RP 284/2018 rd, s. 107–108).
21 § <i>Definition av behovet att förvara informationsmaterial</i> Om det inte i lag föreskrivs om förvaringstiderna för informationsmaterial eller handlingar ska förvaringstiderna bestämmas med beaktande av 1) i vilken utsträckning informationsmaterialet behövs i myndighetens verksamhet för det ursprungliga användningsändamålet, 2) genomförandet och verifieringen av fysiska eller juridiska personers förmåner, rättigheter, förpliktelser och rättssäkerhet, 3) rättsverkningarna av avtal eller andra privaträttsliga rättshandlingar, 4) de skadeståndsrättsliga preskriptionstiderna, och 5) de straffrättsliga preskriptionstiderna. Efter det att förvaringstiden gått ut ska informationsmaterialen utan dröjsmål arkiveras eller förstöras på ett informationssäkert sätt. Det föreskrivs särskilt om ansvaren för bestämmande av förvaringstiderna, om arkivering och om arkivverkets uppgifter.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser. Under den vidare beredningen behöver det utredas mer i detalj hur den här bestämmelsen förhåller sig till vad som anges i arkivlagstiftningen. Avsikten är inte att denna bestämmelse ska påverka innehållet i t.ex. en arkivplan utan att förvaringen ska ske på detta sätt om det inte någon annanstans föreskrivs om förvaringstiderna.
22 § <i>Informationsöverföring mellan myndigheter via tekniska gränssnitt</i> Myndigheterna ska genomföra regelbundet återkommande och standardiserad elektronisk överföring av information mellan informationssystem via tekniska gränssnitt, om den mottagande myndigheten enligt lag har rätt till informationen. Regelbundet återkommande och standardiserad elektronisk överföring av	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser. Ytterligare behöver det närmare utredas om det i landskapslagen behövs en särskild bestämmelse om informationsöverföring till riksmyndigheterna, vilken lagstiftning som ska tillämpas osv.

information kan genomföras på något annat sätt, om det inte är tekniskt eller ekonomiskt ändamålsenligt att genomföra eller använda ett tekniskt gränssnitt. En myndighet kan också i andra situationer öppna ett tekniskt gränssnitt för en myndighet som har rätt till information. Det föreskrivs särskilt om överföring av handlingar och information på annat sätt. Utöver vad som föreskrivs i 4 kap. ska överföring av information mellan informationssystem via tekniska gränssnitt genomföras så att det tekniskt säkerställs att den information som ska överföras behövs i det enskilda fallet eller är nödvändig för att den mottagande myndigheten ska kunna sköta sina uppgifter, ifall överföringen avser personuppgifter eller sekretessbelagd information. Beskrivningen av strukturen för information som överförs via ett tekniskt gränssnitt ska definieras och uppdateras av den myndighet som lämnar ut informationen. Vid planeringen av informationsöverföring mellan flera myndigheter via tekniska gränssnitt ska beskrivningen av informationsstrukturen definieras och uppdateras under ledning av det ministerium som ansvarar för verksamhetsområdet.	
23 § <i>Öppnande av elektronisk förbindelse till en myndighet</i> En myndighet kan öppna en elektronisk förbindelse till en annan myndighet till sådan information i ett informationslager som den mottagande myndigheten har rätt att få tillgång till. Utöver vad som föreskrivs i 4 kap. är en förutsättning för öppnande av en elektronisk förbindelse att 1) förbindelsen begränsas till endast enskild sökning av sådana behövliga eller nödvändiga uppgifter som är förenliga med informationsrätten, samt att 2) informationens användningsändamål utreds i samband med sökningen. Myndigheten ska upprätta en elektronisk förbindelse så att det informationssystem som möjliggör förbindelsen automatiskt identifierar avvikande informationssökningar.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser.
24 § <i>Överföring av informationsmaterial via tekniska gränssnitt till andra än myndigheter</i> En myndighet kan via ett tekniskt gränssnitt överföra information till en aktör som inte är en annan myndighet, om mottagaren uttryckligen enligt lag har rätt att få informationen och behandla den. Ett tekniskt gränssnitt kan under de förutsättningar som anges i 22 § öppnas så som föreskrivs i den paragrafen. Den utlämnande myndigheten ska vid behov säkerställa att mottagaren vid hanteringen av informationen iakttar de skyldigheter som föreskrivs i denna lag.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser.

Det föreskrivs särskilt om utlämnande av information i annat elektroniskt format och som informationstjänst till allmänheten via en elektronisk förbindelse.	
25 § <i>Registrering i ärenderegister</i> En informationshanteringsenhet ska över ärenden som behandlas eller har behandlats hos en myndighet upprätthålla ett ärenderegister för information om ärenden, ärendebehandling och handlingar. Myndigheten ska utan dröjsmål i ärenderegistret registrera handlingar som har inkommit till myndigheten eller som den upprättat. Utöver vad som föreskrivs i 26 § ska också handlingens ankomsttidpunkt framgå av registreringen. Informationshanteringsenheten ska ombesörja att offentliga anteckningar i ett ärenderegister eller i en del av det kan användas för att producera information som gör det möjligt att specificera informationsbegäranden.	Finns redan motsvarande bestämmelser om ärenderegister i 8 § i offentlighetslagen (2021:79) för Åland. Eftersom det redan finns bestämmelser om ärenderegister är det av mer lagteknisk karaktär att avgöra om det är mest lämpligt att bestämmelserna finns kvar i offentlighetslagen eller överförs till den föreslagna informationshanteringslagen. Om det under den eventuella fortsatta beredningen anses att det är mest ändamålsenligt att bestämmelserna finns i den föreslagna informationshanteringslagen så kan bestämmelserna flyttas.
26 § <i>Uppgifter som ska registreras i ärenderegister</i> En informationshanteringsenhet ska förse de ärenden som myndigheten ska behandla eller som tilldelats myndigheten med en ärendekod som gör det möjligt att identifiera de uppgifter som rör ärendet. Myndigheten ska för varje ärende registrera åtminstone följande identifieringsuppgifter: 1) informationshanteringsenhetens företags- och organisationsnummer, 2) uppgifter som identifierar myndigheten, 3) uppgifter som identifierar verksamhetsprocessen, 4) tidpunkten då ärendet inleddes. I fråga om en handling som inkommit till en myndighet ska registreras åtminstone 1) uppgifter som identifierar handlingen, 2) på vilket sätt handlingen inkommit, 3) handlingens avsändare eller ombud. I fråga om en handling som upprättats av en myndighet ska registreras åtminstone 1) uppgifter som identifierar handlingen, 2) vem som upprättat handlingen, 3) tidpunkten då handlingen upprättats.	Föreslås inte några nya bestämmelser om ärenderegister. De nyligen antagna bestämmelserna om ärenderegister som finns i 8 § offentlighetslagen anses tillräckliga tills vidare. Det är viktigt att myndigheternas arbete med att implementera de nyligen antagna bestämmelserna inte försvåras genom att bestämmelserna ändras efter en kort tid.

I ärenderegistret ska om ett ärende dessutom registreras åtminstone 1) vem som inlett ärendet och vid behov övriga parter, 2) hur behandlingen framskridit, 3) myndighetens åtgärder och i samband därmed behandlade handlingar i olika skeden.	
27 § <i>Hantering av informationsmaterial i samband med tjänsteproduktion</i> En informationshanteringsenhet ska ordna hanteringen av informationsmaterial som uppkommer i andra sammanhang än ärendehantering så att handlingar som har samband med informationsmaterialet kan sökas med hjälp av en kod som anger informationsmängden, så att informationen utan svårighet kan ges till behöriga personer. Myndigheten ska utan dröjsmål registrera handlingar och övrig information som uppkommer i samband med tjänsteproduktion så att det i efterhand är möjligt att konstatera att de uppkommit i samband med produktion av tjänster.	Föreslås inte några motsvarande bestämmelser.
28 § <i>Beskrivning i syfte att genomföra handlingsoffentligheten</i> En informationshanteringsenhet ska för genomförande av offentlighetsprincipen upprätthålla en beskrivning av de informationslager och ärenderegister som den förvaltar. Av beskrivningen ska framgå 1) vilka informationssystem som innehåller uppgifter som hör till ärenderegistret eller till informationshanteringen i samband med tjänsteproduktion, 2) vilken myndighet som beslutar om utlämnande av information från ärenderegistret eller informationssystemet samt dess kontaktuppgifter för informationsbegäranden, 3) vilka kategorier av informationsmaterial som ingår i informationssystemen, 4) de söktermer med vilka handlingar tekniskt kan sökas i en myndighets ärenderegister eller informationssystem, 5) om det finns öppen tillgång till informationsmaterial via ett tekniskt gränssnitt. Informationshanteringsenheten ska i ett allmänt datanät offentliggöra en sådan beskrivning som avses i 1 mom. till den del uppgifterna i beskrivningen inte är sekretessbelagda.	Landskapslagen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser. Den föreslagna bestämmelsen kan ses som en komplettering av 1 § 2 mom. i offentlighetslagen som stadgar att myndigheterna ska aktivt verka för att vars och ens rätt att ta del av offentliga myndighetshandlingar förverkligas. Detta behöver inte i praktiken vara särskilt arbetskrävande och kan göras på många olika sätt, utifrån olika ambitionsnivåer. Här några exempel: Kommun: https://www.jakobstad.fi/forvaltning-och-beslut/forvaltning/dataskydd/handlingsoffentlighet Ministerium: https://um.fi/beskrivning-av-handlingars-offentlighet FPA: https://www.kela.fi/web/sv/beskrivning-av-handlingsoffentligheten
29 § <i>Ikraftträdande</i> Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.	

Genom denna lag upphävs lagen om styrning av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen (634/2011).	
30 § <i>Övergångsbestämmelser</i> Informationshanteringsenheterna ska inom 12 månader efter det att denna lag trätt i kraft utarbeta en sådan informationshanteringsmodell som avses i 5 §. Myndigheter som inte verkar i samband med statliga ämbetsverk och inrättningar ska uppfylla de krav som föreskrivs i 12–16 § inom 36 månader efter det att denna lag trätt i kraft. Denna lags 19 § 1 mom. ska 24 månader efter det att lagen trätt i kraft tillämpas på sådana nya handlingar som inkommer till en myndighet och som myndigheten upprättar. Informationsmaterial som uppkommit innan lagen har trätt i kraft ska förvaras så som de uppkommit före övergångstidens utgång. Informationsmaterialens tillgänglighet enligt 19 § 2 mom. ska genomföras inom 24 månader efter det att denna lag trätt i kraft. Denna lags 20 § ska börja tillämpas 12 månader efter det att lagen trätt i kraft. Ministerierna ska inom 12 månader efter det att denna lag trätt i kraft utreda vilka informationssystem som förutsätts för definition och upprätthållande av de gränssnitt som avses i 22 § 3 mom. Bestämmelserna i 17 och 22–24 § ska tillämpas på informationssystem som anskaffas efter det att lagen trätt i kraft. På informationssystem som anskaffats innan denna lag trätt i kraft ska tillämpas de krav på elektroniskt utlämnande av information som föreskrivs i 22–24 § vid uppdatering av informationssystemens tekniska gränssnitt och elektroniska förbindelser, dock senast 48 månader efter det att lagen trätt i kraft, och de krav på insamling av logginformation som förutsätts i 17 § ska tillämpas 24 månader efter det att lagen trätt i kraft. Ärendehantering samt informationshantering i samband med tjänsteproduktion ska i enlighet med de krav som föreskrivs i 26 och 27 § ordnas inom 24 månader efter det att denna lag trätt i kraft. De beskrivningar som avses i 28 § ska uppdateras inom 12 månader efter det att denna lag trätt i kraft.	Övergångsbestämmelserna föreslås utformas på ett sådant sätt att myndigheterna har tillräcklig tid för att anpassa sig efter det föreslagna regelverket. Liksom i riket kan det eventuellt finnas skäl att stegvis implementera bestämmelserna.

Ytterligare finns det skäl att nämna att rikets lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999) på vissa ställen hänvisar till rikets lag om informationshantering. Exempelvis så beskrivs i 2 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet hur den lagen reglerar rätten att ta del av myndigheternas handlingar medan informationshanteringslagen i sin tur föreskriver om informationshantering av myndighetshandlingar. 16 § 4 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet hänvisar också till informationshanteringslagen när det gäller överföring av information via ett tekniskt gränssnitt och en elektronisk förbindelse. Under den fortsatta beredningen behöver det klargöras om det med beaktande av den föreslagna åländska informationshanteringslagen behöver göras några ändringar i offentlighetslagen för Åland.

6.1.2 Anvisningar

Som nämndes i föregående kapitel är rikets informationshanteringslag allmänt formulerad, detta bland annat eftersom den tekniska utvecklingen ständigt går framåt vilket kontinuerligt ställer nya krav på exempelvis myndigheternas informationssäkerhetsåtgärder. I stället för att lagstiftningen är mycket detaljerad och innehåller aktuella krav utfärdar riksmyndigheterna olika säkerhetsföreskrifter som myndigheterna kan använda sig av. Den främsta av dessa föreskrifter är *Katakri* som är ett auditeringsverktyg som myndigheter kan använda när de bedömer sin förmåga att skydda sekretessbelagd information. Genom Katakri vill man försäkra att den berörda organisationen har tillräckliga säkerhetsarrangemang för att förhindra avslöjandet av sekretessbelagda uppgifter i alla sådana miljöer där uppgifterna behandlas.

I Katakri har det sammanställts minimikrav som grundar sig på nationell lagstiftning och internationella förpliktelser. I Katakri ställs inte några absoluta krav på datasäkerhet utan kraven grundar sig som nämnt på gällande lagstiftning rörande informationssäkerhet. De viktigaste nationella regelverken som Katakri baserar sig på är rikets informationshanteringslag och statsrådets förordning om säkerhetsklassificering av handlingar inom statsförvaltningen (FFS 1101/2019). När det gäller internationella förpliktelser baserar sig Katakri främst på Rådets beslut om säkerhetsbestämmelser för skydd av säkerhetskyddsklassificerade EU-uppgifter (2013/488/EU). Merparten av de nationella säkerhetskraven och säkerhetskraven på EU-nivå är detsamma.

Den första versionen av Katakri färdigställdes 2009 som en del av riksregeringens program för att stärka den inre säkerheten. Arbetet med den första versionen leddes av Försvarsministeriet, 2012 överfördes huvudansvaret för auditeringsverktyget till Inrikesministeriet. Sedermera har ansvaret överförts till den Nationella Säkerhetsmyndigheten⁷ som lyder under Utrikesministeriet. Namnet Katakri som auditeringsverktyget fick vid utarbetandet av den första versionen har bevarats därför att det ansetts vara inarbetat. Den fjärde versionen av Katakri utgavs 2020.⁸ Katakri finns endast tillgänglig på finska och engelska. Säkerhetskraven i Katakri kan delas in i tre huvudområden: *Security management (T)* (fokuserar på att organisationen har välfungerande processer, ledning och tillräckligt utbildad personal för att hantera säkerhetsklassad information), *Physical security (F)* (beskriver säkerhetskraven för den fysiska miljön) och *Information assurance (I)* (innehåller krav för IT-miljöns säkerhet).

Katakri har utarbetats för att vara ett hjälpmedel under normala förhållanden och beaktar inte i sig sådan särskild planering och riskbedömning som kan behövas vid undantagsförhållanden. Dock kan verktyget också användas vid undantagsförhållanden om myndigheterna anser att det är möjligt. Katakri ska inte i sig användas vid upphandlingar utan i stället kan upphandlingskraven basera sig på Katakri-krav. Även om Katakri är detaljerad (den nuvarande versionen är på 115 sidor) är hela tanken med verktyget att det inte ska vara för betungande eller överdrivet utan säkerhetsarbetet ska vara adekvat i förhållande till riskerna i syfte att nå en accepterad risknivå för den typ av information som behandlas. Genom riskmedvetenhet och riskbedömning

⁷ Nationella säkerhetsmyndigheten. <https://um.fi/nationella-sakerhetsmyndigheten>

⁸ Katakri 2020. https://um.fi/documents/35732/0/FINAL+-+Katakri-2020_201218_en.pdf/705d2bc6-6f1b-90dd-52e1-1ef97dae0623?t=1625140100978

ska man genom förebyggande åtgärder kunna minimera riskerna med att hantera säkerhetsklassad information.

Förutom Katakri finns även *PiTuKri* som är auditeringsverktyget för riksmyndigheternas molntjänster. Syftet med PiTuKri är att förbättra säkerheten för sekretessbelagd myndighetsinformation som behandlas i molntjänster, kriterierna hjälper till att avgöra hur säker en molntjänst är. Kriterierna har tagits fram av Cybersäkerhetscentret vid Transport- och kommunikationsverket (Traficom). Arbetet med kriterierna har främst byggts på BSI-kriterierna för molnsäkerhet⁹, skyddsmatrisen framtagen av Cloud Security Alliance¹⁰, standarderna ISO27001 och ISO27017 samt Katakri. I motsats till Katakri finns PiTuKri också tillgänglig på svenska.¹¹ PiTuKri har elva delområden: 1) Ramvillkor, 2) Säkerhetsledning, 3) Personalsäkerhet, 4) Fysisk säkerhet, 5) Datatrafikens säkerhet, 6) Hantering av identitet och tillträde, 7) Informationssystemets säkerhet, 8) Kryptering, 9) Användarsäkerhet, 10) Flyttbarhet och kompatibilitet samt 11) Ändringshantering och systemutveckling.

PiTuKri och Katakri innehåller relativt likvärdiga säkerhetskrav, den förstnämnda fokuserar mer på molntjänster medan den sistnämnda fokuserar mer på den fysiska säkerheten. PiTuKri har en mer direkt koppling till klassningen av informationen medan Katakri listar tydligare standardkrav som sedan anpassas efter informationens säkerhetskrav. Exempelvis Åda förhåller sig ofta till de säkerhetskrav som fastställs i Katakri.

Landskapsregeringen anser att det är helt nödvändigt att utforma specificerade anvisningar om hur de åländska myndigheterna ska hantera myndighetsinformation. Landskapsregeringen anser även att den på längre sikt mest hållbara och stabila lösningen är att först anta grundläggande lagstiftning om myndigheternas informationshantering som sedan byggs vidare med mer detaljerade anvisningar som uppdateras kontinuerligt. Det här arbetet kan grunda sig på mycket av det arbete som redan har utförts i riket. Två grundförutsättningar är dock att de mer detaljerade anvisningarna för de åländska myndigheterna finns tillgängliga på svenska och att kraven anpassas efter den åländska förvaltningens behov.¹² Redan i det här skedet finns det skäl att påpeka att det är mycket troligt att landskapsregeringen behöver anlita utomstående expertis för att kunna utforma mer detaljerade anvisningar, något som exempelvis redan gjordes i samband med att den nuvarande molnstrategin för det offentliga Åland¹³ arbetades fram.

6.1.3 Inverkan på arkiveringen

Som beskrevs i kapitel 5 var avsikten med beredningen av informationshanteringslagen i riket att lagstifta om informationens hela livscykel, detta lyckades dock inte i och med att arkiveringen inte kunde inkluderas och i stället väntas nu en ny arkivlag. En delorsak till att det inte gick att inkludera arkiveringen i rikslagstiftningen

⁹ Kriterier framtagna av Tysklands federala myndighet för informationssäkerhet.

¹⁰ En organisation som arbetar med att stärka molnsäkerheten.

¹¹ Cybersäkerhetscentret. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/sv/publikationer/sakerhetskriterier-molntjanster-pitukri>

¹² Se även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap i Sveriges föreskrifter.

<https://www.msb.se/sv/regler/gallande-regler/krisberedskap-och-informationssakerhet/msbfs-20206/>

¹³ ÅLR 2017/320.

var att det upplevdes som ett för stort steg där det var mycket svårt att bedöma konsekvenserna för arkiveringens del. Ytterligare var finansministeriet och Riksarkivet inte överens om hur lagstiftningen skulle utvecklas. I efterhand har finansministeriet ansett att detta inneburit vissa fördelar rörande möjligheterna att på längre sikt följa upp konsekvenserna av informationshanteringslagen för arkiveringen.

I finansministeriets lägesbild av lagstiftning förknippad med digitalisering (December 2021, s. 16) beskrivs följande om informationshanteringslagens samband med arkivering: *"I informationshanteringslagen förutsätts att information om överföring av informationsmaterial till arkiv, arkiveringssätt och arkiveringsplats eller förstöring ska definieras när informationshanteringsmodellen planeras. Arkivbildning föreskrivs i första hand i arkivlagen och arkivbildaren fastställs utifrån arkivlagen. Det är skäl att observera att informationshanteringslagen inte heller föreskriver om den myndighet som fastställer förvaringstiderna. För detta fastställande ansvarar i enlighet med dataskyddsförordningen den personuppgiftsansvarige vad gäller personuppgifter och med stöd av arkivlagen arkivbildaren vad gäller andra uppgifter. Om det inte föreskrivs att handlingarna ska förvaras varaktigt ska de förstöras efter deras angivna förvaringstid så att dataskyddet är säkerställt".*

På Åland finns bestämmelser om arkivering i arkivlagen (2004:13) för landskapet Åland. Enligt 1 § tillämpas lagen på följande arkivbildare 1) landskapsregeringen samt landskapsregeringen underlydande enheter, verk, affärsverk, inrättningar och myndigheter, 2) Ålands penningautomatförening, 3) kommunala myndigheter och organ, 4) andra samfund, organ och personer när de utför ett offentligt uppdrag enligt landskapslag till den del det som följd av uppdraget uppkommer handlingar som avses i offentlighetslagen (2021:79) för Åland. I 2 § 2 mom. stadgas att på statliga myndigheter verksamma i landskapet Åland tillämpas arkivlagen (FFS 831/1994), dock så att dessa myndigheter får föra bort sina arkivalier från landskapet endast efter samråd med landskapsregeringen.¹⁴

Enligt arkivlagens 3 § har landskapsregeringen det högsta överinseendet över arkivväsendet i landskapet och upprätthåller ett landskapsarkiv. I 5 § stadgas att varje arkivbildare ska ha en arkivfunktion vilket har till uppgift att säkerställa att handlingar hålls tillgängliga och bevaras, att sköta den informationstjänst som hänför sig till dem, att bestämma handlingars förvaringsvärde och att gallra ut onödigt material. Arkivfunktionens krav ska beaktas i arkivbildares informations- och dokumentförvaltning. I 6 § finns bestämmelser om att varje arkivbildare ska ha en arkivplan som ska underställas landskapsregeringen för fastställelse. Av arkivplanen ska åtminstone följande framgå¹⁵:

- 1) förvaringstiderna för handlingar som inkommer och uppstår till följd av skötseln av arkivbildarens verksamhet,
- 2) förvaringssätten för ovan nämnda handlingar,
- 3) vilka handlingar och uppgifter i handlingar som skall bevaras varaktigt,
- 4) vilka arkivutrymmen som används för handlingar som skall förvaras varaktigt,

¹⁴ I enlighet med 30 § 17 punkten självstyrelselagen.

¹⁵ Mer information om arkivplaner finns på Landskapsarkivets hemsida.

<https://www.arkivet.ax/sv/myndigheter/rad-dig-arbetar-arkiv/arkivplanens-innehall>

- 5) vilka material och metoder som används för framställning av handlingar och för lagring av information och
- 6) vilka handlingar som kan utgallras ur arkivet.

I och med de utmaningar som har funnits i riket gällande informationshanteringslagens samband med rikets arkivlag samt den uppföljning rörande detta som fortsättningsvis pågår föreslår landskapsregeringen att den åländska informationshanteringslagen ska utformas så neutralt som möjligt i förhållande till bestämmelserna i den åländska arkivlagen. En stor del av problematiken i riket har rört den nya begreppsapparat som infördes i och med rikets informationshanteringslag. Exempelvis rörande hur begrepp som informationslager och informationshanteringsmodeller/- och kartor ska förhålla sig till begrepp som arkivfunktion och arkivplaner som återfinns i arkivlagstiftningen. Ytterligare en fråga har varit hur informationshanteringsnämndens arbete ska förhålla sig till det arbete som utförs av Riksarkivet.¹⁶ Med beaktande av detta förväntas det vara underlättande att det inte föreslås några motsvarande begrepp i den föreslagna åländska informationshanteringslagen.

Oavsett är det oundvikligt att frågor rörande informationssäkerhet och överföring av information får en inverkan även på arkiveringen. T.ex. står det klart att nya bestämmelser och anvisningar om hur information får förvaras får en inverkan på arkivplanerna. Landskapsregeringens bedömning är att det inte råder något motsatsförhållande mellan att trygga grundläggande bestämmelser om hur myndighetsinformation får hanteras och förvaras på ett informationssäkert sätt samtidigt som samma myndighetsinformation redan inledningsvis görs redo och anpassas för arkivering. Det är även viktigt att det finns ett kontinuerligt samarbete mellan Landskapsarkivet och den enhet inom landskapsregeringen som får i uppdrag att utarbeta närmare informationssäkerhetsanvisningar.

6.1.4 Inverkan på polisens verksamhet

I kapitel 6.1.1 beskrevs att den föreslagna lagen föreslås tillämpas på myndigheter, vilka definieras i 4 § offentlighetslagen (2021:79) för Åland. Enligt 4 § offentlighetslagen ska lagen inte tillämpas på Ålands polismyndighet. I 3 § 2 mom. i offentlighetslagen finns en hänvisning till landskapslagen (2021:115) om tillämpningen av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet hos Ålands polismyndighet. Enligt nämnda lag ska lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (FFS 621/1999), med vissa mindre avvikelser, tillämpas vid Ålands polismyndighet till den del myndighetens verksamhet grundar sig på landskapets lagstiftningsbehörighet. Undantagen berör främst de hänvisande bestämmelserna till rikets informationshanteringslag som finns i riket offentlighetslag.

I dagsläget tillämpar Ålands polismyndighet redan rikets informationshanteringslag till den del myndighetens verksamhet hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Dock kan inte lagen tillämpas för den verksamhet som hör till landskapets behörighet. Myndigheten har till arbetsgruppen som utredde en eventuell informationshanteringslag framfört att detta medför vissa utmaningar, exempelvis rörande att information som

¹⁶ Riksarkivet deltar i beredningen av informationshanteringsnämndens rekommendationer.
<https://arkisto.fi/strategi2025>

myndigheten upprättar och som hör till Ålands behörighet inte kan säkerhetsklassificeras i enlighet med statsrådets förordning om säkerhetsklassificering av handlingar inom statsförvaltningen (FFS 1101/2019) (förordningen har utfärdats med stöd av 18 § 4 mom. i rikets informationshanteringslag). Myndigheten har ytterligare påpekat att det kan bli utmanande att tillämpa rikets polislag och offentlighetslag (vilka tillämpas genom blankettlagstiftning) vid sidan av en eventuell åländsk informationshanteringslag. I riket, liksom föreslås på Åland, utgör offentlighetslagen och informationshanteringslagen en helhet.

I samband med att polismyndighetens tillämpning av rikets offentlighetslag och eventuellt även rikets informationshanteringslag har setts över har det även framkommit att det i dagsläget saknas bestämmelser om ärenderegister och omvandling av handlingar till elektroniskt format. Bestämmelserna finns på Åland i offentlighetslagen och i riket i informationshanteringslagen, som nämnt tillämpas ingendera av lagarna på Ålands polismyndighet.

Arbetsgruppen för informationshantering ansåg att problematiken rörande avsaknaden av bestämmelser rörande omvandling och ärenderegister bör korrigeras men att avsaknaden av uttryckliga lagbestämmelser inte innebär ett förbud mot att registrera handlingar, varför problemet inte är brådskande. Landskapsregeringen anser att det här är en fråga som behöver utredas vidare under den fortsatta lagberedningsprocessen.

6.1.5 Bestämmelser om användning av kakor

I kapitel 3.3 konstaterades att användningen av kakor på åländska myndigheters webbplatser är ett oreglerat område. Trots detta kan dock konstateras att många av de åländska myndigheterna redan idag begär samtycke till användning av kakor av besökarna på sina webbplatser. I artikel 5.3 i direktivet om integritet och elektronisk kommunikation (2002/58/EG) föreskrivs att medlemsstaterna ska se till att lagring av information eller tillgång till information som redan är lagrad i en abonnents eller användares terminalutrustning endast är tillåten på villkor att abonnenten eller användaren i fråga har gett sitt samtycke eller har fått tillgång till tydlig och fullständig information, i enlighet med direktiv 95/46/EG, bland annat om ändamålen med behandlingen av uppgifterna. Detta får inte förhindra någon teknisk lagring eller åtkomst som endast sker för att utföra överföringen av en kommunikation via ett elektroniskt kommunikationsnät eller det som är absolut nödvändigt för att leverantören ska kunna tillhandahålla en av informationssamhällets tjänster som användaren eller abonnenten uttryckligen har begärt.

Med anledning av bestämmelserna i direktivet om integritet och elektronisk kommunikation föreslår landskapsregeringen att det tas in bestämmelser i landskapslagstiftningen som motsvarar 205 § i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation (FFS 617/2014). Detta i syfte att reglera myndigheternas användning av kakor. Bestämmelserna föreslås placeras i den nya landskapslagen om informationshantering.

6.1.6 Automatiserat beslutsfattande

I sitt betänkande rekommenderade arbetsgruppen för informationshantering att landskapsregeringen aktivt bör omvärldsbevaka utvecklingen inom automatiserat beslutsfattande. Sedan betänkandet färdigställts har utvecklingen i framför allt riket gått framåt. Enligt pressmeddelanden från justitieministeriet och finansministeriet ska ändringar av rikets förvaltningslag och rikets informationshanteringslag beredas för att

möjliggöra automatiserat beslutsfattande.¹⁷ Exempelvis föreslås nya bestämmelser i rikets informationshanteringslag om utveckling, ibruktagande och övervakning av automatiska beslutsprocesser. Landskapsregeringen anser att kunskapsläget förbättrats sedan arbetsgruppen presenterade sitt slutbetänkande och sannolikt kommer att förbättras ytterligare under lagberedningens fortsatta process. Landskapsregeringen anser därför att det är ändamålsenligt att den åländska informationshanteringslagen och förvaltningslagen görs redo för automatiserat beslutsfattande.

6.1.7 Sammanfattning

Sammanfattningsvis föreslår arbetsgruppen följande:

- Det stiftas en allmän lag om informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Lagen föreslås komplettera offentlighetslagen.
- Lagen föreslås ha en liknande struktur som rikets informationshanteringslag men innehålla betydande avvikelser med anpassningar efter de åländska förhållandena.
- Tyngdpunkten föreslås vara att lagen innehåller grundläggande bestämmelser om informationssäkerhet och säker överföring av information.
 - De allmänna bestämmelserna i lagen behöver oundvikligen kompletteras av mer detaljerade informationssäkerhetsanvisningar.
- Landskapsregeringen (digitaliseringsenheten) föreslås få ett ansvar att leda, utveckla och övervaka interoperabiliteten inom hela den offentliga förvaltningen.
- Lagen föreslås vara neutral i förhållande till landskapslagstiftningen om arkivering.
- I samband med en eventuell fortsatt beredning behöver Ålands polismyndighets helhetsmässiga reglering inom området ses över.
- Lagen föreslås innehålla bestämmelser om myndigheternas användning av kakor.
- Lagstiftningen görs redo för automatiserat beslutsfattande.

6.2 Utökad elektronisk kommunikation

I bilagan beskrivs hur Danmark valt att införa bestämmelser om att det är obligatoriskt att kommunicera digitalt med den offentliga förvaltningen. I Sverige har inte någon motsvarande lagstiftning införts men i utredningen *Juridik som stöd för förvaltningens digitalisering* (SOU 2018:25) föreslås delvis sådan reglering som införts i Danmark. I utredningen föreslås att det införs en reglering om att en myndighets skriftliga underrättelser eller andra handlingar till enskilda ska förmedlas digitalt, om det inte är olämpligt av säkerhetsskäl eller av andra skäl. Enskilda har dock möjlighet att meddela att de inte önskar ta emot skriftliga underrättelser eller andra handlingar från myndigheten i digital form. I utredningen anses att för att det ska vara tydligt och förutsebart för enskilda hur förvaltningen kommunicerar underrättelser eller andra handlingar bör huvudsakliga principer framgå i reglering.¹⁸

¹⁷ Pressmeddelanden från justitieministeriet och finansministeriet. <https://oikeusministerio.fi/sv/-/arbetsgrupp-foreslar-lagstiftning-som-mojliggor-automatiska-forvaltningsbeslut>
<https://valtioneuvosto.fi/sv/-//10623/tjansteansvar-och-god-forvaltning-bor-tryggas-vid-automatiserat-beslutsfattande>

¹⁸ SOU 2018:25, s. 262.

Enligt den svenska utredningen är det inte skäligt att ålägga privatpersoner en skyldighet att kommunicera digitalt med förvaltningen. Däremot skulle det vara viktigt att de fördelar som digitaliseringen innebär tas tillvara så att medborgarna enklare och snabbare kan få tillgång till beslut och annan information från förvaltningens sida. I utredningen anses det inte tillräckligt att detta är en målsättning för förvaltningen utan det finns behov av reglering så att det tydligt framgår för enskilda hur förvaltningen kommunicerar. Förfarandet där det är möjligt att även kommunicera via andra metoder än digitalt men där digital kommunikation utgör den huvudsakliga metoden har i Sverige kallats "*digitalt först*". Huvudsaklig digital kommunikation kan i förlängningen leda till effektivitetsvinster, lägre kostnader för distribution samt en minskad miljöpåverkan till följd av att mängden papperspost reduceras.¹⁹

Enligt 4 § förvaltningslagen (2008:9) för landskapet Åland ska bland annat myndigheterna bemöta den som utträtt är ärenden hos förvaltningen jämlikt och åtgärderna skall skydda förväntningar som är berättigade enligt rättsordningen. I enlighet med 49 § 1 mom. förvaltningslagen ska ett beslut som en myndighet har fattat utan dröjsmål delges en part och andra kända som har rätt att söka rättelse i det eller att överklaga det genom besvär. Detsamma gäller även ett sådant beslut som inte får överklagas. Enligt 2 mom. ska myndigheten under behandlingen av ett ärende sköta delgivningen av meddelanden, kallelser eller andra handlingar som inverkar på behandlingen av ärendet. Förfarandet vid delgivning framgår av förvaltningslagens 10 kapitel. Enligt 58 § och 58a § kan bevislig och vanlig delgivning ske elektroniskt om den som saken gäller samtycker till det.

Landskapsregeringen delar ovannämnda svenska utrednings bedömning att det skulle vara viktigt att reglera mer i detalj hur den offentliga förvaltningen kommunicerar. Dels för att förbättra och stärka möjligheterna till att kommunicera digitalt, dels för att klargöra vilken kommunikation allmänheten kan förvänta sig vilket ökar förutsägbarheten i myndigheternas agerande. Den digitala myndighetskommunikationen i Danmark (Färöarna och delvis även Finlands tillämpar liknande system) och den föreslagna i Sverige bygger långt på att medborgarna har elektroniska brevlådor där de kan ta emot sin digitala post. I ett längre perspektiv skulle detta vara ett viktigt steg i Ålands digitalisering. Landskapsregeringens bedömning är dock att den här utvecklingen är tätt sammankopplad med de förslag om styrning och koordinering som presenteras i bilagans kap. 7.3.1. Därför föreslås nedan ett antal mindre steg som kunde utöka myndigheternas möjligheter att kommunicera digitalt i väntan på en mer heltäckande lösning. Detta i och med att en totalt övergång till huvudsakligen digital kommunikation kunde riskera att äventyra rättssäkerheten om det inte finns en heltäckande lösning med elektroniska brevlådor. Adressuppgifter till enskilda finns registrerade i olika myndighetsregister men inte alltid e-postadresser, det är därför inte möjligt att helt övergå till elektronisk kommunikation utan elektroniska brevlådor.

Förslaget:

- Om en enskild inleder sitt ärende hos en myndighet elektroniskt (t.ex. genom ett e-formulär eller genom e-post) ska en myndighet förmedla alla skriftliga underrättelser, andra handlingar, beslut osv. till den enskilde elektroniskt om det inte är olämpligt av sekretesskäl, säkerhetsskäl, eller någon annan

¹⁹ SOU 2018:25, s. 263.

orsak (t.ex. andra lagbestämmelser, informationen om hur man kommunicerar med den enskilde har blivit okänd osv.). Handlingarna ska förmedlas till den e-post som uppgavs när ärendet inleddes (om endast e-post skickas som inledning på ett ärende ska handlingarna skickas till denna e-postadress). En enskild som har inlett sitt ärende vid myndigheten elektroniskt ska även kunna meddela att den inte önskar ta emot skriftliga underrättelser, andra handlingar eller beslut från myndigheten elektroniskt. Dessa ska då skickas per post.

- Förändringen innebär att det inte skulle krävas någon särskild bekräftelse från den som inleder sitt ärende elektroniskt för att myndigheten ska kunna delge personen elektroniskt. Idag inleds många ärenden elektroniskt men ärendet avslutas ändå med att beslutet kommuniceras per post vilket innebär merarbete för förvaltningen, onödig pappersåtgång och dessutom tar det längre tid för mottagaren att få ta del av beslutet.
 - Med ett sådant förfarande som föreslås blir en stor del av myndigheternas kommunikation med enskilda elektroniskt men inte all och det finns inte heller någon skyldighet att ta del av myndighetshandlingar elektroniskt. Det finns alltid ett val för den enskilde.
- Ytterligare föreslås en huvudregel om att myndigheter ska förmedla skriftliga underrättelser, andra handlingar eller beslut till andra myndigheter elektroniskt om det inte är olämpligt av sekretessskäl, säkerhetsskäl eller någon annan orsak.
 - Regleringen föreslås vara mer omfattande när det gäller myndighetskommunikation därför att det är mindre risk för att en myndighets informationskanaler är okända, i jämförelse med enskildas (i avsaknad av elektroniska brevlådor).
 - Det är ett bra första steg att ta. Som jämförelse införde t.ex. Danmark redan 2001 krav om att myndigheterna sinsemellan skulle kommunicera digitalt medan digital kommunikation mellan myndigheter och allmänheten gjordes obligatorisk först 2011.

Landskapsregeringens bedömning är att det är mest lämpligt att införa ovanstående föreslagna regleringar i förvaltningslagen. Det behöver även göras en detaljöversyn över hur bestämmelserna förhåller sig till övriga bestämmelser i förvaltningslagen. Exempelvis krävs enligt 58 och 58a §§ om bevislig och elektronisk delgivning särskilt samtycke av parterna om en handling ska delges elektroniskt. Detta föreslås åtminstone inte krävas för vanlig delgivning med den föreslagna bestämmelsen. Genom att en part inleder sitt ärende elektroniskt vid en myndighet har den automatiskt samtyckt till att handlingar delges elektroniskt om parten inte uttryckt något annat.

Den föreslagna ändringen ska inte inverka på delgivningstiderna. Ytterligare när det gäller delgivning finns det skäl att beröra fråga ur ett behörighetsperspektiv. Enligt självstyrelselagen hör förvaltningsförfarandet till landskapets behörighet medan bestämmelser rörande förvaltningsprocesser hör till rikets behörighet. Behörighetsfrågan rörande delgivning bör därför bedömas utgående från när förvaltningsförfarandet övergår i en förvaltningsprocess. Högsta domstolen har konstaterat att bland annat behandlingen av rättelseyrkande hos en myndighet och myndigheters delgivning av parter utgör förvaltningsförfarande och faller därför inom ramen för landskapets behörighet (31.1.2003, OH 2002/107 och 27.12.2007, OH 2007/140).

Man kan utgå från att det som finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (FFS 808/2019) faller inom rikets behörighet. Enligt 13 § 2 mom. i den rikslagen ska besvär anföras skriftligen inom 30 dagar från

delfåendet av beslutet. Det är här gränssnittet finns mellan rikets och landskapets behörighet. Landskapslagstiftningen definierar tidpunkten för delfående vilket sedan ligger till grund för inledandet av den besvärstid som följer av rikslagen. Även regleringen om besvärshanvisningar finns i landskapslagstiftningen, men de besvärshanvisningarna måste beakta rikslagstiftningen, t.ex. kan besvärshanvisningarna inte informera om besvärstider på ett sätt som står i strid med rikslagstiftningen.

När det särskilt gäller på vilket sätt myndigheterna ska kommunicera elektroniskt är förslaget att det inte i detalj regleras genom vilken teknisk lösning myndigheterna ska sköta sin elektroniska kommunikation, vilket kan förändras över tid och beroende på situation. Enligt den svenska utredningen *Juridik som stöd för förvaltningens digitalisering* behöver inte lagstiftningen vara neutral i förhållande till att ta ställning till att tekniska lösningar ska användas men bör så långt det är möjligt vara teknikneutral rörande vilka tekniska lösningar som används. Dels med beaktande av samhällets snabba tekniska utvecklingen, dels även för att undvika att ta särskild ställning för någon specifik leverantör av tekniska lösningar.

Vidare ska inte skriftliga underrättelser eller andra handlingar kommuniceras digitalt om det är olämpligt av säkerhetsskäl eller andra skäl. Viss känslig information är inte lämplig att kommunicera digitalt, därutöver kan det vara något i kontakten med den enskilde som gör att det inte är lämpligt att kommunicera digitalt i ett specifikt fall (eller rörande en specifik handling). Ytterligare ska det vara möjligt för enskilda att meddela att de inte önskar ta emot skriftliga underrättelser eller andra handlingar från myndigheten digitalt. Det kan t.ex. handla om att en enskild meddelar myndigheten att man i ett specifikt ärende inte önskar få informationen digitalt eller att myndigheterna bygger upp standardiserade formulär där enskilda kan ange att man inte önskar erhålla digital information. Den föreslagna regleringen ska inte heller hindra att en myndighet inte kommunicerar elektroniskt om det på grund av avsaknad av uppgifter om elektroniska kontaktvägar inte finns förutsättningar för en sådan kommunikation.

6.3 Tillhandahållande av digitala tjänster

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2102 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer (tillgänglighetsdirektivet) har i landskapet implementeras genom landskapslagen (2019:7) om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom förvaltningen. I riket har tillgänglighetsdirektivet implementerats genom lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (FFS 306/2019). Rikets lagstiftning är mer omfattande än direktivet. I 2 kapitlet i rikets lag finns bestämmelser om digitala tjänster som myndigheterna ordnar för allmänheten. Följande genomgång syftar till att föreslå inom vilka områden det finns ett behov av ytterligare lagstiftning i landskapet.

Tabell 3: Förslag till kompletterad lagstiftning om digitala tjänster.

Lag om tillhandahållande av digitala tjänster (FFS 306/2019)	Förslag till åländsk lagstiftning
4 § Planering och underhåll av digitala tjänster Myndigheterna ska planera och underhålla sina digitala tjänster på ett sådant sätt att tjänsternas informationssäkerhet och dataskydd säkerställs och så att det säkerställs att tjänsterna är lätta att hitta och använda. Dessutom ska myndigheterna se till att deras digitala tjänster är kompatibla med den programvara och de kommunikationsförbindelser som används allmänt.	Föreslås att det i landskapslagstiftningen ska införas liknande bestämmelser som i 1 och 2 mom. Myndigheter ska ha en allmän skyldighet att säkerställa att deras digitala tjänster är säkra och hittas lätt. Det kan anses självklart att myndigheternas digitala tjänster ska finnas tillgängliga vid andra tider än under myndighetens allmänna öppettider samt att avbrott ska förläggas till tider när tjänsterna inte används i någon högre utsträckning. I ett alltmer digitaliserat

Myndigheterna ska se till att de digitala tjänster som de ansvarar för och de andra elektroniska dataöverföringsmetoder som de använder också finns tillgängliga vid andra tider än under myndigheternas servicepunkters öppettider. Avbrott i de digitala tjänsterna och i andra elektroniska dataöverföringsmetoder ska förläggas till tidpunkter då de används i ringa omfattning. Allmänheten ska på lämpligt sätt informeras om avbrotten i förväg. Myndigheterna ska vid avbrott offentliggöra anvisningar om hur var och en kan få sina ärenden skötta på ett alternativt sätt. Myndigheterna ska säkerställa att deras digitala tjänster är tillräckligt kompatibla med de stödtjänster som avses i 3 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster och med andra myndigheters digitala tjänster.	samhälle är det dock av vikt att myndigheterna har sådana skyldigheter som framgår i lag. En stor del av myndigheterna uppfyller redan dessa krav i dagsläget.
<i>6 § Elektronisk identifiering av tjänsteanvändarna</i> Myndigheterna kan kräva elektronisk identifiering av en användare av digitala tjänster endast om det behövs för att säkerställa användarens åtkomsträttigheter i anslutning till en tjänst eller dess datainnehåll eller på grund av rättsverkningarna av en åtgärd som utförs i tjänsten. Om det är möjligt att få se och använda sekretessbelagt datainnehåll i en digital tjänst, ska tjänsteanvändaren identifieras med hjälp av en sådan tjänst för identifiering av fysiska personer som avses i 3 § 1 mom. 4 punkten i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster, med hjälp av stark autentisering som avses i 2 § 1 mom. 1 punkten i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster eller av vägande och motiverande skäl med hjälp av någon annan motsvarande informationssäker identifieringstjänst.	Föreslås att det i landskapslagstiftningen ska införas liknande bestämmelser som i 1 och 2 mom. Myndigheterna ska inte utan att det finns skäl för det använda sig av elektronisk identifiering. I sådana fall där sekretessbelagt innehåll kommer att kunna visas av användarna ska det finnas en skyldighet att använda elektronisk identifiering. En stor del av myndigheterna uppfyller redan dessa krav i dagsläget.

I syfte att stärka regleringen kring tillgängligheten för myndigheternas digitala tjänster och användning av elektronisk identifiering föreslår landskapsregeringen att det i landskapslagstiftningen tas in sådana bestämmelser som redogörs för i ovanstående tabell. Bestämmelserna föreslås tas in i landskapslagen (2019:7) om tillgängliga webbplatser och mobila applikationer inom förvaltningen.

7 Förslagets verkningar

7.1 Förslag till lagstiftning om informationshantering

7.1.1 Allmänt

Den föreslagna lagens syfte skulle vara att säkerställa en enhetlig, kvalitativ och informationssäker behandling av myndigheternas information. Undersökningar i exempelvis Sverige har visat att många aktörer inom offentlig sektor har önskat ett tydligare regelverk, anvisningar och stöd för hur information ska hanteras.²⁰

²⁰ SOU 2018:25. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/03/sou-201825/>

Arbetsgruppen för informationshanterings höranden har indikerat att det finns en liknande efterfrågan av ett tydligare regelverk rörande informationshantering inom den åländska offentliga förvaltningen. Det finns redan i dagsläget speciallagstiftning som reglerar viss informationshantering och i EU:s dataskyddsförordning regleras hanteringen av personuppgifter. Även i förhållande till de bestämmelser som redan finns förväntas det underlätta att det finns en allmän lag som samlar de grundläggande bestämmelserna om myndigheternas informationshantering. Det är helt klart att den föreslagna lagen innebär en utökad reglering men den anses nödvändig och inte möjlig att uppnå med alternativa metoder. Utökade lagkrav kan även underlätta för myndigheterna att ställa krav på leverantörer av digitala tjänster.

När det gäller den självstyrelsemässiga aspekten rörande uppkopplingen till rikets system innebär inte den föreslagna lagen något slutgiltigt avgörande i den frågan. Strukturellt föreslås den åländska lagen efterlikna rikets informationshanteringslag men den föreslås ändå skilja sig från rikets lag på flera viktiga områden. Samtidigt är enda möjligheten för Åland att i framtiden avvika från rikets digitala lösningar och skapa anpassade sÄrlösningar att det finns både en teknisk och lagstiftningsmässig kunskap inom området på Åland, vilket gynnas av förslaget. Omvänt är det också nödvändigt att det finns grundläggande bestämmelser om säker informationshantering på Åland för att möjliggöra en utvidgad uppkoppling.

7.1.2 Ekonomiska konsekvenser

Under de senaste åren har ett flertal olika typer av cyberattacker drabbat åländska mål. Detta har i dagsläget inte orsakat några allvarigare störningar i myndigheternas tjänster men det är viktigt att arbeta preventivt för att sådant inte ska ske. Cyberattacker kan både få allvarliga konsekvenser och bli mycket kostsamma. Även om den föreslagna lagstiftningen därför inledningsvis förväntas innebära mer kostsamma administrativa och tekniska processer frÄntar inte det behovet av att prioritera området. På längre sikt kan en ökad interoperabilitet och ett bättre förhindrande av systemstörningar innebära en mer effektiv förvaltning. Det är även klarlagt att det, liksom i riket, behöver ske en långsiktig och i vissa fall även stegvis implementering av lagstiftningen. Det kan inte heller betonas tillräckligt hur viktigt det är att de mer detaljerade anvisningarna/sÄkerhetsföreskrifterna behöver utformas och anpassas utifrån åländska behov.

Under arbetsgruppens för informationshanterings arbete påpekade flera aktörer att avsaknaden av lagstiftning försvÄrar budgeteringen eftersom det inte finns några faktiska lagkrav att förhålla sig. En modell som fortsatt skulle bygga på frivillighet i förhållande till krav kunde leda till stora skillnader i myndigheternas informationshantering. Enligt förarbetena till rikets informationshanteringslag bedömdes informationssäkerhetskraven krÄva 0,5–1 Årsverken och utbildningsinsatserna 0,5–5 Årsverken för en kommun i resurser beroende på kommunens storlek.²¹ Det går inte att i det här skedet göra någon exakt uppfattning om vilka resurser som en eventuell lagstiftning skulle krÄva på Åland men det som står klart är att den föreslagna åländska informationshanteringslagen inte föreslås vara lika omfattande som i riket och därmed inte heller lika kostnadsdrivande. Myndigheterna har även stora möjligheter att samarbeta kring digitala system vilket minskar bördan för enskilda myndigheter. En ökad samordning innebär t.ex. att de flesta informationssäkerhetsÅtgärder som behöver vidtas kan genomföras centralt för diverse olika digitala system.

²¹ RP 284/2018 rd, s. 46.

7.1.3 Konsekvenser för myndigheterna

Förslaget innebär inte att definitionen av vad som ska anses vara en myndighetshandling utvidgas utan förslaget fokuserar på hur myndigheternas information ska hanteras. Trots att en del av kraven i förslaget är nya pågår ett varierande informationssäkerhetsarbete hos myndigheterna redan i dagsläget. Syftet med förslaget är dock att förenhetliga det här arbetet så att all myndighetsinformation hanteras på ett likvärdigt sätt. Säkerheten för den information som myndigheterna hanterar ska inte vara beroende av att det finns ett särskilt engagemang vid en viss myndighet. Mer enhetliga krav än i dagsläget förväntas även underlätta för myndigheter att i högre utsträckning än i dagsläget samarbeta kring informationshanteringsfrågor.

Den föreslagna lagstiftningen föreslås ställa högre krav på ledningen för en myndighet än i dagsläget. Myndighetsledningen föreslås få i uppgift att se till att organisationen uppfyller de ställda kraven samt regelbundet tillhandahåller utbildningar och erbjuder handledning för de anställda i frågor som rör informationshantering.

Landskapsregeringen föreslås få ett tydligare ansvar för att fastställa mer detaljerade anvisningar om hur myndighetsinformation ska hanteras och hur interoperabiliteten mellan de åländska myndigheterna ska främjas. Detta förväntas innebära utmaningar där resurser kan behöva omflyttas och omprioriteras. Erfarenheter från närområdet visar att det är utmanande med informationshanterings- och informationssäkerhetsfrågor och desto mindre organisationen är desto större är utmaningen. Om Åland ska ha en möjlighet att hänga med i utvecklingen inom området behöver landskapsregeringen ta helhetsansvaret för hela det offentliga Ålands informationshantering. Detta förväntas stärka möjligheterna att följa upp, utvärdera och ständigt vidta nya initiativ inom området.

7.1.4 Samhälleliga konsekvenser

En tydligare reglering kring myndigheternas informationshantering förväntas ha positiva kringeffekter för samhället. De föreslagna bestämmelserna förväntas öka och förbättra medborgarnas möjligheter att få information om myndigheternas verksamhet. Det är även av största vikt att allmänheten kan ha insyn i och få en förståelse och förtroende för hur myndigheterna hanterar information. Både principerna om god förvaltning och offentlighetsprincipens genomslag i myndigheternas verksamhet förväntas stärkas genom förslaget.

Ett tydligare regelverk rörande informationshanteringen förväntas även underlätta för företag som erbjuder informationstjänster till den offentliga sektorn, dessa kan då på ett bättre sätt än i dagsläget anpassa sina tjänster efter förvaltningens behov. Detta även med vetskapen att de grundläggande kraven är likvärdiga för alla myndigheter. Den offentliga sektorn är beroende av att privata företag kan tillhandahålla system som lever upp till de krav som ställs. Alternativet är att den offentliga sektorn själv utvecklar dessa system, vilket inte visat sig vara kostnadseffektivt. På en liten marknad som den åländska finns det både få företag som vill och kan erbjuda de nödvändiga tjänsterna. Det finns därför skäl att vid en remissrunda begära in de centrala aktörerna på marknadens syn på den föreslagna grundläggande regleringen samt höra de centrala aktörerna i utarbetandet av de mer detaljerade anvisningarna. Problematiken kan dock också underlättas av att myndighetskraven blir mer enhetliga och baserar sig på internationella standarder vilken kan göra också den åländska marknaden för offentliga myndighetstjänster mer intressant i framtiden (i stället för att myndigheter

ställer olika krav). Ytterligare kan den föreslagna lagstiftningen i förlängningen även bidra till en utökad integrering mellan den offentliga och privata sektorns digitala tjänster.

Lagförslaget förväntas inte innebära några konsekvenser för miljön, jämställdheten eller barn.

7.2 Förslag till lagstiftning om utökad elektronisk kommunikation

7.2.1 Allmänt

Förslaget i betänkandet baserar sig långt på det förslag om huvudsakligen digital kommunikation som föreslogs i utredningen *Juridik som stöd för förvaltningens digitalisering*, följaktligen baserar sig också konsekvensbedömningen till stor del på de konsekvenser som ansågs finnas med förslaget i nämnda utredning.²² Grunden för regleringen ansågs vara att upprätta en stabil rättslig bas för att den offentliga förvaltningen ska kunna ta ytterligare steg i utvecklingen och erbjuda god digital service till privatpersoner och företag, samtidigt som grundlagsfästa krav på likabehandling upprätthålls.

7.2.2 Ekonomiska konsekvenser

Den tid och de resurser som i dagsläget läggs ner på att hantera manuella pappers- och postförfaranden kan reduceras samtidigt som de direkta kostnaderna för att hantera papperspost minskar. Myndigheterna har redan i dagsläget de elektroniska kommunikationskanaler som krävs för kommunikationen, förslaget innebär endast att dessa används i en ännu högre utsträckning än i dag.

7.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

Förslaget förväntas förutom att kommunikationen mellan myndigheter och allmänheten blir smidigare även leda till att kommunikationen mellan myndigheter blir mer effektiv och kan i hög grad övergå till digitala former. Förslaget förväntas också bidra till att incitamenten för att ta fram digitala tjänster av god kvalitet för allmänheten ökar. Ytterligare kan förslaget bidra till att skapa större incitament för att ta fram gemensamma plattformar för myndighetskommunikation. Den föreslagna regleringen bör, om förslaget genomförs, föranleda informationsinsatser för att sprida kunskap om bestämmelserna till allmänheten.

7.2.4 Samhälleliga konsekvenser

I och med förslaget förväntas såväl privatpersoners som företags kontakter med förvaltningen bli smidigare, snabbare och enklare, t.ex. genom att enskilda snabbare kan få ta del av beslut och andra handlingar som gäller en själv. Förslaget förväntas även öka incitamenten för enskilda att använda de digitala tjänster som förvaltningen tillhandahåller. Ingen kommer heller att tvingas kommunicera elektroniskt med myndigheterna i och med förslaget. Det föreslås alltid finnas en möjlighet att begära att handlingarna ska skickas per post. Ytterligare förstärks förutsägbarheten i myndigheternas agerande i och med att det finns en tydligare reglering

²² SOU 2018:25, s. 276-277. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/03/sou-201825/>

om hur myndigheterna ska kommunicera. Förvaltningens miljöpåverkan förväntas minska i och med att mängden papperspost minskar. Förslaget förväntas inte ha några konsekvenser för jämställdheten eller barn.

7.3 Förslag till ändrad lagstiftning om tillhandahållande av digitala tjänster

7.3.1 Allmänt

Förslaget innebär att regleringen kring myndigheternas planering och underhåll av digitala tjänster samt elektronisk identifiering ska utvidgas i syfte att ytterligare förbättra tillgänglighet och service. Bedömningen är att bestämmelserna inte innebär några större konsekvenser för myndigheternas arbete, en stor del av kraven kan redan ses som självklara i myndigheternas arbete. Likväl är det viktigt att säkerställa en enhetlig tillgänglighets- och servicenivå på myndigheternas digitala tjänster.

7.3.2 Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna av förslaget förväntas vara ringa. Myndigheterna arbetar redan idag med att tillgängliggöra sina webbplatser och endast av särskilda skäl använda sig av elektronisk identifiering. En stor del av de myndigheter som behöver använda sig av elektronisk identifiering har redan den typen av infrastruktur i dagsläget.

7.3.3 Konsekvenser för myndigheterna

Myndigheterna strävar redan i dagsläget efter att använda de kommunikationsmedel som används allmänt samt att förlägga större serviceavbrott till tidpunkter då tjänsterna används i ringa omfattning. Det anses viktigt ur servicesynpunkt att myndigheterna informerar om avbrott och om hur myndighetsärenden kan skötas på andra sätt vid längre avbrott. En stor del av de myndigheter som behöver använda sig av elektronisk identifiering har redan den typen av infrastruktur i dagsläget.

7.3.4 Samhälleliga konsekvenser

Myndigheternas digitala tillgänglighet och service förväntas förbättras ytterligare i och med förslaget. Det anses fördelaktigt för enskildas rättssäkerhet att det i lag finns angivet att myndigheter ska använda sig av elektronisk identifiering om det genom användande av den digitala tjänsten är möjligt att få tillgång till sekretessbelagd information.

8 Checklista för lagstiftningspromemoria

Tabell 4: Kort checklista.

1.1 Vem eller vilka kräver en förändring?	Förslaget följer landskapsregeringens målsättningar som fastställs i regeringsprogrammet och i meddelande nr. 3/2021–2022.
1.2 Vilka motiv åberopas?	Syftet är att fastställa grundläggande gemensamma standarder gällande myndigheternas informationshantering, informationssäkerhet och interoperabilitet. Ytterligare är syftet att

	lagstiftningen ska utvecklas i takt med samhällets digitalisering.
1.3 Vilket är målet?	Säkerställa enhetlig, standardiserad och säker informationshantering och kommunikation.
1.4 Finns det ett internationellt perspektiv?	Det finns inte ett direkt internationellt perspektiv men ett indirekt. EU:s regleringen rörande digitalisering utvecklas i en snabbt takt vilket gör att det är nödvändigt att det finns grundläggande gemensamma bestämmelser i landskapslagstiftningen.
1.5 Är det underlag som finns tillräckligt för en bedömning?	Underlaget är tillräckligt. Dock behövs fortsatt utredning om hur bestämmelserna förhåller sig till polisens verksamhet.
2.1 Vad händer om man inte gör någonting alls?	Informationshanteringen- och säkerheten hos myndigheterna riskerar att bli fragmenterad. Ytterligare finns det en risk för att Åland inte hänger med i den digitala utvecklingen.
2.2 Vilken utveckling av särskild betydelse för frågan kan väntas inom den närmaste tiden?	I riket bereds en proposition om automatiserat beslutsfattande.
2.3 Löser problemet sig självt med tiden?	Nej, om ingenting görs förväntas problematiken öka ytterligare med tiden.
2.4 Kan en önskad åtgärd ge upphov till nya problem som är lika stora eller större än det problem man vill lösa?	Nej. Lagstiftningen förväntas dock innebära en del utmaningar för vissa små myndigheter. Å andra sidan finns det stora möjligheter att samarbeta kring tekniska lösningar. Säkerhetsfrågor kan hanteras centralt.
3.1 När behövs åtgärderna?	Snarast möjligt.
3.2 Vilka alternativa medel kan användas?	Finns inte några alternativa medel, lagstiftning behövs. Implementering av olika policys har redan prövats utan önskvärt resultat.
3.3 Vad är skillnaden för samhället och enskilda mellan den önskade reformen och nollalternativet?	Myndigheterna behöver följa med i den digitala utvecklingen, annars riskerar allmänhetens förtroende för myndigheterna att minska. Lagstiftningen ger ett tydligare regelverk kring vilka digitala krav som ställs på myndigheterna. För enskilda förbättras den digitala servicen samtidigt som det säkerställs att grundläggande rättsliga värden uppfylls även rörande myndigheternas digitala informationshantering.

Hänvisning
VN/18505/2021

Finansministeriet

Kontaktperson
Rasmus Lindqvist,
rasmus.lindqvist@regeringen.ax
018 25 193

maarit.huotari@gov.fi
emilia.laitala@gov.fi

Ärende

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition med förslag till lagstiftning om digital identitet

Bakgrund

Finansministeriet har begärt ett utlåtande av landskapsregeringen om ett utkast till en regeringsproposition med förslag till lagstiftning om digital identitet. I regeringspropositionen föreslås att det stiftas en lag om tjänster för digital identitet som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata samt en lag om digitala identitetshandlingar. Ytterligare föreslås ändringar i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster, lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, lagen om identitetskort, passlagen och lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster.

Syftet med propositionen är att göra det möjligt att producera tjänster för digital identitet, som ska tillhandahållas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, samt digitala identitetshandlingar, som ska tillhandahållas av polisen till personer som har ett finländskt pass eller identitetskort. Ett särskilt syfte med propositionen är att skapa förutsättningar för personer att själva dela sådana uppgifter om sig själva som bestyrkts av myndigheter (s.k. självsuverän identitet, self-sovereign identity). Ytterligare ett syfte med propositionen är att på ett jämlikt sätt göra det möjligt också för utlänningar och för personer som inte kan eller vill använda en smarttelefon att identifiera sig i den offentliga förvaltningens e-tjänster, så att identifieringen inte är beroende av att personen har något visst kundförhållande.

Enligt finansministeriet är målsättningen att varje finländare ska ha tillgång till ett digitalt identitetsbevis som ska vara oberoende av exempelvis tjänsteleverantörer eller avgiftsbelagda kundförhållanden. Till exempel i en butik ska man vid en ålderskontroll kunna visa endast åldern i stället för personbeteckningen i sin helhet. Den framtida digitala

identitetshandlingen bedöms även vara till nytta också för företagen. Exempelvis kunde processen för att öppna en kundrelation, som för närvarande kräver att kunder är närvarande och uppvisar identitetsbevis, skötas helt digitalt. Avsikten är att det digitala identitetsbeviset ska fungera som mobilapplikation i en smarttelefon.

Det föreslås inte finnas någon åldersgräns för digitala identitetshandlingar utan personer som är under 15 år ska kunna få en sådan handling med vårdnadshavarens samtycke. Den digitala identitetshandlingen föreslås vara frivillig och vanliga identitetskort ska fortsättningsvis fungera. Om en person inte vill eller kan använda en mobilapplikation för ett digitalt identitetsbevis, ska han eller hon kunna ta i bruk ett identifieringsverktyg som är avsett för tjänster inom den offentliga förvaltningen. Identifieringsverktyget beviljas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Utlänningar ska dessutom kunna ta i bruk ett digitalt ärendehanteringsverktyg som gör det lättare än tidigare att visa personuppgifter vid elektronisk kommunikation. Förutsättningen är ett officiellt resedokument som utfärdats av en utländsk myndighet. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska bevilja ärendehanteringsverktyget.

Europeiska kommissionen lade i juni 2021 fram ett förslag till förordning om en gemensam europeisk digital identitet.²³ Varje EU-land ska enligt förslaget ta i bruk en plånbokstillämpning 2024 som gör det möjligt att sköta ärenden inom hela unionen. Plånboken kan utöver uppgifterna i identitetsbeviset också innehålla andra uppgifter, såsom uppgifter om exempelvis utbildning, yrkeskvalifikationer, körkort, e-recept osv. Den nationella beredningen av en digital identitetshandling står enligt finansministeriet inte i strid med den pågående EU-bredningen utan ger Finland möjlighet att påverka hur den europeiska lösningen utformas.²⁴ Finansministeriet har tillsatt en samordningsgrupp vars mål är att påverka beredningen av den europeiska digitala identiteten.²⁵ Gruppen har till uppgift att bereda och samordna nationella synpunkter på och ställningstaganden till innehållet i lagstiftningskraven som helhet, inklusive de tekniska kraven för plånboksapplikationen.

Behörighetsfördelning

Enligt 27 § 26 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör medborgarskap, utlänningslagstiftning och pass till rikets lagstiftningsbehörighet. I sammanhanget kan även nämnas att riket enligt 27 § 3 punkten har lagstiftningsbehörighet rörande statsmyndigheternas organisation och verksamhet. Landskapet har i enlighet med 18 § 1

²³ COM(2021) 281 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2021%3A281%3AFIN>

²⁴ Finansministeriets pressmeddelande 21.2.2022, <https://valtioneuvosto.fi/sv/-/10623/digitala-identitetshandlingar-forbattrar-forvaltningen-av-egen-personaldata>

²⁵ Nationella samordningsgruppen, <https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM025:00/2022>

och 4 punkterna lagstiftningsbehörigheten rörande landskapsregeringen och dess underlydande myndigheter samt kommunernas förvaltning.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hör även folkbokföring i enlighet med 29 § 1 mom. 1 punkten självstyrelselagen. Enligt 4 § 1 mom. i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (FFS 661/2009) är Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata samt Statens ämbetsverk på Åland personuppgiftsansvariga för befolkningsdatasystemet.

Ställningstagande

Inledningsvis konstateras att landskapsregeringen endast erhållit de föreslagna lagtexterna och ett sammandrag av de viktigaste förslagen på svenska, övriga delar av utkastet till proposition har inte översatts. Ämbetsspråket vid landskapsregeringen är enligt 36 § självstyrelselagen för Åland svenska och rikets myndigheter har enligt 38 § självstyrelselagen en skyldighet att kommunicera med landskapsregeringen på svenska. Landskapsregeringen kan därför endast lämna ett utlåtande angående innehållet i de översatta delarna.

Landskapsregeringen gav i ett tidigare skede ett utlåtande angående finansministeriets bedömningspromemoria för att utveckla den digitala identiteten (ÅLR 2921/2327). Landskapsregeringen välkomnade i sitt tidigare utlåtande att det skulle utredas närmare hur en digital identitet kunde utformas och hur en sådan identifiering kan underlätta för medborgarna. I utlåtandet betonades vikten av att all information om utvecklingen av den digitala identiteten tillgängliggörs på svenska enligt samma tidtabell som den tillgängliggörs på finska. Landskapsregeringen betonade även att det inte får finnas några skillnader mellan de nationella språkgruppernas möjligheter att använda den digitala identiteten. Vidare konstaterades att den nya digitala identiteten kan ha en stor inverkan på landskapets myndigheters verksamhet. Systemet måste därför fungera också för landskapsregeringen och landskapsregeringens underlydande myndigheter varpå ett samarbete mellan riksmyndigheterna och landskapsregeringen kan behövas då den digitala identitet konstrueras.

I sitt tidigare utlåtande i ärendet, liksom i utlåtanden rörande ändringen av personbeteckningen (ÅLR 2022/150), har landskapsregeringen betonat vikten av gränsöverskridande lösningar i synnerhet på nordisk nivå men även på europeisk nivå. Enligt den vision som de nordiska statsministrarna antog i augusti 2019 ska Norden år 2030 vara världens mest hållbara och integrerade region. Nordiska ministerrådet har antagit en handlingsplan för visionen som gäller för perioden 2021–2024. Enligt mål 7 ska bland annat mobiliteten i Norden främjas genom att den fria rörligheten för människor och företag underlättas. Enligt mål 8 ska satsningarna ökas för att uppnå gränsöverskridande digitala tjänster. Målet är att offentliga digitala tjänster kan användas över gränserna så att det blir lättare att driva företag, studera och arbeta i ett annat nordiskt land.

Enligt lagförslaget kan den nationella digitala identiteten i ett senare skede utvidgas till EU:s digitala plånbok. Med anledning av detta vill landskapsregeringen i ett tidigt skede uppmärksamma beredningen av lagförslaget och den nationella samordningsgruppen att unionens tilltänkta digitala plånbok kan komma att beröra ett flertal rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Det skulle därför vara mycket viktigt att riksmyndigheterna för en kontinuerlig dialog med landskapsmyndigheterna om hur arbetet med den digitala plånboken fortskrider. Nedan nämns ett antal exempel på områden som kan beröras av EU:s digitala plånbok och som helt eller delvis hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Körkortsbehörigheter

Enligt 18 § 1, 6, 14 och 21 punkterna i självstyrelselagen för Åland har landskapet lagstiftningsbehörighet gällande landskapets myndigheter, allmän ordning och säkerhet, undervisning samt vägtrafik. I landskapets behörighet gällande vägtrafik ingår bland annat rätten att lagstifta om körkort och tillståndspliktig godstrafik på Åland. Landskapsregeringen är den myndighet som beviljar tillstånd för bedrivande av gods-, person- och taxitrafiktillstånd på Åland (med stöd av landskapslagen (1976:33) om yrkesmässig trafik) medan statens ämbetsverk på Åland utfärdar gemenskapstillstånd för godstrafik och gemenskapstillstånd för persontrafik (EG Nr 1072/2009 och EG Nr 1073/2009), i och med att dessa tillstånd är av internationell karaktär och därför del av rikets behörighet. Ålands landskapsregering utfärdar också sådana examens- eller andra intyg om yrkeskunnande som avses i artikel 21.1 i EU:s förordning om trafikidkare (EG Nr 1071/2009).

En av de kategorier tjänster som introduceras i den ändrade eIDAS-förordningen omfattar bland annat skapande av elektroniska attesterade intyg som innehåller attribut (attributintyg), samt kontroll och validering av dessa intyg. Attribut definieras i förslaget som ett kännetecken, en egenskap eller en kvalitet hos en fysisk eller juridisk person eller en enhet, i elektronisk form. Ett sådant attribut kan exempelvis vara yrkeskvalifikationer (t.ex specifik yrkesutbildning) eller yrkestrafiktillstånd. Ett annat exempel på ett tilltänkt användningsområde är att kunna visa upp sitt giltiga körkort digitalt i ett annat land. Det finns emellertid ingen yttre gräns för vilka attribut som kan bli aktuella att använda och den digitala plånboken kan därmed bli aktuell att använda i avsevärt bredare sammanhang än de som räknas upp ovan.

Ett krav i kommissionsförslaget är att medlemsstaterna ska verka för att attesterade attributintyg utfärdas och kan äkthetskontrolleras mot nationella källor. Exempel på det är möjlighet att äkthetskontrollera attribut som återfinns i det nationella befolkningsdataregistret eller i körkortsregistret. Offentliga myndigheter kan därmed behöva vidta åtgärder som medger äkthetskontroller mot källor som de tillhandahåller. Med anledning av förordningsförslaget, men dock beroende på den nationella

implementeringen av förordningen, kan den åländska Fordonsmyndigheten få i uppdrag att utfärda attributintyg för olika körkortsbehörigheter och för olika yrkestrafiktillstånd.

Enligt artikel 45d i kommissionens förslag till ändrad förordning ska medlemsstaterna säkerställa att åtgärder vidtas för att göra det möjligt för kvalificerade tillhandahållare av elektroniska attesteringar av attribut att med elektroniska medel, och på begäran av användaren, kontrollera äktheten hos attribut såsom utbildning, yrkeskvalifikationer och offentliga tillstånd och licenser gentemot den relevanta autentiska källan på nationell nivå.

Landskapsregeringen anser att om det införs krav om att erbjuda elektroniska attesterade attributintyg via ett gemensamt nationellt system (s.k. digitala plånböcker) från körkortsregister- och fordonsregisteruppgifter måste landskapsregeringens och Fordonsmyndighetens tjänstemän ingå i den nationella beredningen av implementeringen av förordningen och införandet av detta system i Finland. Landskapsregeringen konstaterar också att Fordonsmyndighetens datasystem för körkortsregister och fordonsregister behöver vara integrerade eller kopplade med rikets motsvarigheter ifall registeruppgifter från dessa register ska ingå i elektroniska attesterade attributintyg i den digitala plånboken.

Utbildning och yrkeskvalifikationer

Enligt 18 § 14 punkten självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om undervisning. Enligt motiven till självstyrelselagen hör läroplikten till landskapets lagstiftningsbehörighet. Landskapets behörighet inom undervisning är dock i viss mån inskränkt genom 27 § 4, 13 och 30 punkten i självstyrelselagen som anger att rättsområdena internationella fördrag och handelssjöfart samt behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården hör till riksbehörighet. Med anledning av detta regleras hälso-, sjukvårds-, samt sjöfartsutbildning på Åland genom överenskommelseförordningar med riket. Till rikets kompetens hör även enligt motiven till 27 § 3 mom. i självstyrelselagen att bestämma om vilka fordringar en läroinrättning ska uppfylla för att ha dimissionsrätt till statens universitet samt den kunskap och skicklighet som fordras för att vinna kompetens som godkänns av staten. Därmed utgör studentexamen riksbehörighet i det avseende att den medför allmän behörighet för studier i universitet eller högskola i riket. Därtill har riket exklusiv behörighet i fråga om erkännande av formella kvalifikationer inom vissa yrkesområden. Barnomsorgen har ansetts ingå i den kommunala socialvården vilken enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregeringen bedömer att förslaget i nuläget inte har verkningar för utbildningssektorn på Åland. Nedan redogörs dock för de verkningar kommissionens förslag om vidareutveckling till digital plånbok kunde innebära särskilt gällande attributen "utbildning, titlar och licenser" och "yrkeskvalifikationer, titlar och licenser" (bilaga VI. p. 7 och 8).

- I dagsläget saknas det en digital plattform via man kan digitalt överföra åländska gymnasiebetyg eller betyg över avlagd grundskoleutbildning. Det pågår dock lagstiftningsarbete med syfte att sammanföra åländska studieprestationer till rikets digitala lösningar (KOSKI).
- Ålands yrkesgymnasium ordnar vidareutbildning inom yrkestrafik i samarbete med fordonsmyndigheten som utfärdar intyg över avlagda kurser. I dagsläget finns ingen direkt överföring av dessa prestationer till Traficoms digitala register.
- Inom yrkesgymnasium är det möjligt att genomföra kortare kurser som krävs inom vissa yrken som till exempel heta arbeten och hygienpass (s.k. mikromeriter). Intyg över avlagda prestationer utfärdas inte digitalt i dagsläget.
- Landskapsregeringen utfärdar beslut om erkännande av utländska yrkeskvalifikationer för reglerade yrken inom utbildningssektorn. Det är i dagsläget inte möjligt att ladda ner beslut i digitalt format.

Hälso- och sjukvård

Lagstiftningsbehörigheten för området hälsa och sjukvård tillkommer Åland enligt 18 § 12 punkten självstyrelselagen med de undantag som stadgas i 27 § 24, 29 och 30 punkterna. Till rikets behörighet hör 27 § 24 punkten, 29 punkten, administrativa ingrepp i den personliga friheten, smittsamma sjukdomar hos människor, kastrering och sterilisering, avbrytande av havandeskap, konstbefruktning och rättsmedicinska undersökningar samt 30 punkten behörigheten att vara verksam inom hälso- och sjukvården, apoteksväsendet, mediciner och produkter av läkemedelstyp, narkotiska ämnen samt framställning av gifter och fastställande av deras användningsändamål.

Eftersom det råder en viss uppdelning i lagstiftningsbehörigheten inom området hälsa- och sjukvård hanteras olika områden på olika sätt. Eftersom recept och covidintyg tillhör rikets behörighet ingår Åland i Kanta-tjänsterna rörande dessa delar. Däremot saknas det i dagsläget lagstöd för att kunna ta i bruk övriga tjänster. En beredning pågår för att möjliggöra att Kanta-tjänsterna kan nyttjas fullt ut på Åland. I dagsläget är det oklart om den delade lagstiftningsbehörigheten rörande hälsa- och sjukvård kommer att ha några verkningar för en eventuell digital plånbok, det innebär att det är en fråga som behöver följas med noggrant under den fortsatta bredningen både nationellt och inom unionen.

Vicelantråd

Harry Jansson

T.f. Rättssakkunnig

Rasmus Lindqvist

FÖR KÄNNEDOM

Nationella samordningsgruppen för beredning av en europeisk digital identitet,

Laura Kolinen, laura.kolinen@gov.fi

Ministerråd Anton Nilsson, anton.nilsson@formin.fi

Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi

Lagstiftningsråd Janina Groop-Bondestam, janina.groop-bondestam@gov.fi